

Peer Review
VNFIL Extended

***Európska príručka
vzájomného
hodnotenia kvality
(peer review) v
odbornom
vzdelávaní a príprave***

Táto práca je chránená prostredníctvom kreatívnej spoločnej licencie.

Nadobúdatelia licencie môžu kopírovať, distribuovať, zobrazovať a používať dielo len vtedy, ak autorovi poskytnú kredity (pozri citáciu).

Nadobúdatelia licencie môžu kopírovať, distribuovať, zobrazovať a používať diela len na nekomerčné účely.

Nadobúdatelia licencie môžu kopírovať, distribuovať, zobrazovať a používať len doslovné kópie diela, nie odvodené diela a remixy založené na nej. Zmena práce alebo jej častí vyžaduje výslovné súhlas autorov.

Citácia: Maria Gutknecht-Gmeiner (vyd.) (2018): Európska príručka o overovaní neformálneho a informálneho učenia (VNFIL), Viedeň.

Peer Review VNFIL Extended

Nadnárodné peer review pre zabezpečenie kvality v roku 2009

Validácia neformálneho a informálneho vzdelávania (VNFIL) rozšírená

Projekt Erasmus + č. 2015-1-NL01-KA204-009004

Európska príručka vzájomného hodnotenia kvality (peer review) v odbornom vzdelávaní a príprave

Prispôsobenie pôvodného vydania na použitie v počiatočnom odbornom vzdelávaní a príprave (OVP):

Gutknecht-Gmeiner, Maria; Lassnigg, Lorenz; Stöger, Eduard; de Ridder, Willem; Strahm, Peter; Strahm, Elisabeth; Koski, Leena; Stalker, Bill; Hollstein, Rick; Allulli, Giorgio; Kristensen, Ole Bech (2007): European Peer Review Manual for initial VET. Viedeň, Jún 2007.

Zostavila: Maria Gutknecht-Gmeiner

Kolektív autorov:

Maria Gutknecht-Gmeiner
Erik Kaemingk
Tomas Splak
Teresa Guimarães
Susana Gonçalves

Vienna, Arnhem, Lyon, Lisbon 2016

Tento projekt bol realizovaný s finančnou podporou Európskej únie. Za obsah publikácie zodpovedajú výlučne autori. Publikácia nevyjadruje názory Európskej komisie a Európska komisia nezodpovedá za použitie informácií, ktoré sú jej obsahom.

Predslov

V uplynulých desaťročiach získava zabezpečovanie a zvyšovanie kvality stále väčší význam pre inštitúcie poskytujúce odborné vzdelávanie a prípravu (OVP) aj pre školské orgány v celej Európe. Boli zavedené rôzne postupy pre hodnotenie kvality na úrovni inštitúcií aj poskytovateľov odborného vzdelávania a prípravy. Patria medzi ne programy riadenia kvality spracované na základe programov používaných v podnikateľskom sektore (napr. ISO, EFQM, BSC atď.), kontroly a audity vládnyimi agentúrami a sebahodnotenie.

Mimoriadne vhodným nástrojom zabezpečovania kvality a rozvoja je metodológia peer review – externé vzájomné hodnotenie inštitúcií/poskytovateľov OVP podobnými (rovnocennými) subjektmi (peers). Metóda vzájomného hodnotenia je veľmi rozšírená vo vysokoškolskom vzdelávaní, v oblasti odborného vzdelávania a prípravy bola zatiaľ používaná len okrajovo. Metóda vzájomného hodnotenia môže stavať na aktivitách v oblasti kvality, ktoré sa už používajú v inštitúciách a u poskytovateľov OVP, je efektívna z hľadiska nákladov a posilňuje vytváranie sietí a výmenu skúseností medzi poskytovateľmi OVP.

Európska príručka vzájomného hodnotenia popisuje európsky štandardizovaný postup pre realizáciu tohto typu hodnotenia v odbornom vzdelávaní a príprave. Bola vytvorená v priebehu projektu Leonardo da Vinci „Peer review in initial VET“ (Vzájomné hodnotenie v počiatočnom OVP) tímom odborníkov z ôsmich inštitúcií v siedmich európskych krajinách. V roku 2006 bolo uskutočnených 15 medzinárodných pilotných hodnotení v ôsmich európskych krajinách. Odporúčania založené na skúsenostiach z pilotnej fázy boli zohľadnené pri úprave Európskej príručky vzájomného hodnotenia (peer review). Príručka tak predstavuje postup, ktorý bol prakticky odskúšaný a využíva skúsenosti zhromaždené pri jeho pilotnej realizácii.

V metóde vzájomného hodnotenia (peer review) sa uplatňujú zásady Spoločného rámca zabezpečovania kvality (Common Quality Assurance Framework - CQAF) a tento postup má prispieť k ďalšiemu rozvoju modelu CQAF. Jeho prístup je formatívny (vzdelávací), zameraný na rozvoj a má podporovať inštitúcie a poskytovateľov OVP v ich snahe ponúkať vzdelávanie a prípravu vysokej kvality. V centre pozornosti je podpora trvalého zlepšovania kvality v prostredí otvorenosti a vzájomnej dôvery, ktoré prispieva k zvyšovaniu transparentnosti a porovnateľnosti v Európe. Dynamický a motivujúci proces, z ktorého môžu mať prospech posudzované inštitúcie OVP, ako aj hodnotitelia, vychádza z dobrej praxe a podporuje vzájomné učenie.

Európska príručka vzájomného hodnotenia (peer review) bola vytvorená pre odborníkov v oblasti OVP z celej Európy. Zameriava sa na praktický prístup: ponúka priamo aplikovateľné pokyny pre poskytovateľov OVP, ktorí chcú zaviesť metódu vzájomného hodnotenia do svojich postupov hodnotenia a rozvoja kvality. Príručku dopĺňa praktický súbor dokumentov (Nástroje), ktorý nájdete na internetovej stránke projektu na adrese www.peer-review-education.net. Obsahuje formuláre, kontrolné zoznamy, ďalšie informácie a odporúčania v elektronickej forme.

Veríme, že Európska príručka vzájomného hodnotenia splní očakávania a stane sa užitočným a prístupným nástrojom pre inštitúcie a poskytovateľov OVP v celej Európe. Pretože nám záleží na ďalšom skvalitňovaní európskej metodológie pre vzájomné hodnotenie, veľmi oceníme Vaše názory na túto príručku!¹

Za tím projektu „Peer review in initial VET“

Maria Gutknecht-Gmeiner

(European
Association)

Peer

Review

Erik Kaemingk

(Project Coordinator)

Obsah

I	Úvod	1
I.1	Čo je vzájomné hodnotenie?	1
I.2	Prečo vzájomné hodnotenie? Výhody a prínosy vzájomného hodnotenia ako nástroja pre zabezpečovanie a rozvoj kvality	1
I.3	Aké sú ciele a zásady vzájomného hodnotenia kvality?	1
I.4	Vzájomné hodnotenie a Spoločný rámec zabezpečovania kvality	3
I.5	Európske vzájomné hodnotenie a rodové hľadiská	4
I.6	Kto môže používať Európske vzájomné hodnotenie (peer review)?	5
I.7	Úloha zainteresovaných subjektov v Európskom vzájomnom hodnotení	6
I.8	Dokumentácia Európskeho vzájomného hodnotenia	6
II	Postup - prehľad	7
II.1	Koordinácia a organizácia vzájomného hodnotenia	7
II.2	Štyri fázy Európskeho vzájomného hodnotenia	8
II.3	Odhadovaná doba potrebná pre vzájomné hodnotenie	9
II.4	Prehľad: časový plán a zodpovednosti	10
III	Postup Európskeho vzájomného hodnotenia	13
III.1	Úvod	13
III.2	Výber hodnotiteľov a pozvanie do hodnotiaceho tímu	15
III.3	Sebahodnotenie a sebahodnotiaca správa	16
III.4	Príprava návštevy hodnotiteľov	17
IV	Európske vzájomné hodnotenie – Hodnotiaca návšteva (fáza 2)	21
IV.1	Čo sa deje pri hodnotiacej návšteve?	21
IV.2	Zhromažďovanie údajov	21
IV.3	Analýza údajov	22
IV.4	Hodnotenia a spätná väzba	23
IV.5	Plnenie štandardov kvality	24
IV.6	Trvanie hodnotiacej návštevy	25
IV.7	Prvky hodnotiacej návštevy	25
V	Európske vzájomné hodnotenie – správa z hodnotiacej návštevy (fáza 3)	28
V.1	Štruktúra správy vzájomného hodnotenia	28
V.2	Zásady pre spracovanie správy zo vzájomného hodnotenia	29
V.3	Od hodnotiacej návštevy k záverečnej správe	29
VI	Európske vzájomné hodnotenie – realizácia opatrení (fáza 4)	30
VI.1	Ako interpretovať a využívať výsledky zo vzájomného hodnotenia	30
VI.2	Ako pripraviť postupy pre zmenu	30
VI.3	Ako pokračovať - systematický prístup k postupom pre zmenu	30
VII	Oblasti kvality	32
VII.1	Kvalita poskytovania OVP a stanovenie oblastí kvality	32
VII.2	Vzťah medzi európskymi oblasťami kvality pre poskytovateľa OVP a inštitucionálnymi / národnými rámcami	33
VII.3	Štrnásť európskych oblastí kvality pre inštitúcie OVP	33
VII.4	Oblasti kvality a model zabezpečovania kvality podľa Spoločného rámca zabezpečovania kvality 34	
VII.5	Ako sú definované oblasti kvality	35
VIII	Hodnotitelia	36
VIII.1	Kto je hodnotiteľ?	36
VIII.2	Hlavné úlohy hodnotiteľov	36

VIII.3	Zloženie tímu hodnotiteľov	36
VIII.4	Funkcie v rámci tímu hodnotiteľov	37
VIII.5	Požadované kompetencie a odbornosti hodnotiteľov	39
VIII.6	Prihláška predkladaná hodnotiteľmi	39
VIII.7	Príprava a školenie hodnotiteľov	39
VIII.8	Vzťah s organizátorom vzájomného hodnotenia	40
IX	Literatúra a zdroje	41
IX.1	Literatúra	41
IX.3	Správy z projektu „Peer review in initial VET“	42
X	Slovník pojmov	43
XI	Zoznam partnerov projektu „Peer review in initial VET“	47

I Úvod

I.1 Čo je vzájomné hodnotenie?

Vzájomné hodnotenie (peer review) je forma externého hodnotenia, ktorej cieľom je podporiť posudzované vzdelávacie inštitúcie pri ich snahe o zabezpečenie a rozvoj kvality.

Externá skupina odborníkov nazývaných hodnotitelia (peers²) hodnotí kvalitu rôznych oblastí inštitúcie, napríklad kvalitu poskytovania vzdelávania a prípravy jednotlivými oddeleniami alebo celou organizáciou. V procese hodnotenia navštívi skupina hodnotiteľov hodnotenú inštitúciu.

Hodnotitelia sú externí experti, pracujú však v podobnom prostredí a majú špecifické odborné skúsenosti a znalosti hodnoteného subjektu. Sú nezávislí a majú rovnaké postavenie ako osoby, ktorých výkon sa hodnotí.

I.2 Prečo vzájomné hodnotenie? Výhody a prínosy vzájomného hodnotenia ako nástroja pre zabezpečovanie a rozvoj kvality

Európski poskytovatelia OVP môžu očakávať prínos zo vzájomného hodnotenia, popísanom v tejto príručke, z pohľadu:

- získania kritického a pritom citlivého hodnotenia kvality nimi poskytovaného odborného vzdelávania a prípravy od kolegov v danom odbore,
- získania externého názoru,
- zistenia úrovne kvality nimi poskytovaného OVP,
- prezentácie svojich silných stránok a zdôraznenia dobrej praxe,
- lepšej zodpovednosti voči zainteresovaným stranám,
- identifikácie slabých miest,
- získania rád a zistení dobrej praxe od hodnotiacich kolegov (peers),
- zapojenia sa do vzájomného učenia s hodnotiteľmi,
- vytvárania sietí a spolupráce s inými poskytovateľmi OVP,
- získania externej hodnotiacej správy o kvalite prípravy a vzdelávania s vynaložením primeraných nákladov.

I.3 Aké sú ciele a zásady vzájomného hodnotenia kvality?

I.3.1 Všeobecné ciele a zásady

Všeobecné ciele metodológie vzájomného hodnotenia sú:

- podporovať zabezpečovanie a rozvoj kvality,
- zlepšovať transparentnosť a porovnateľnosť kvality OVP v Európe prostredníctvom spoločného európskeho štandardu,
- podporovať rovné príležitosti.

Dôležité špecifické požiadavky a charakteristiky metodológie sú:

- zameranie na zapojené osoby a ich záujmy a potreby,
- objektivita a nestrannosť hodnotiteľov,
- transparentnosť všetkých prvkov procesu hodnotenia pre všetky zapojené osoby,

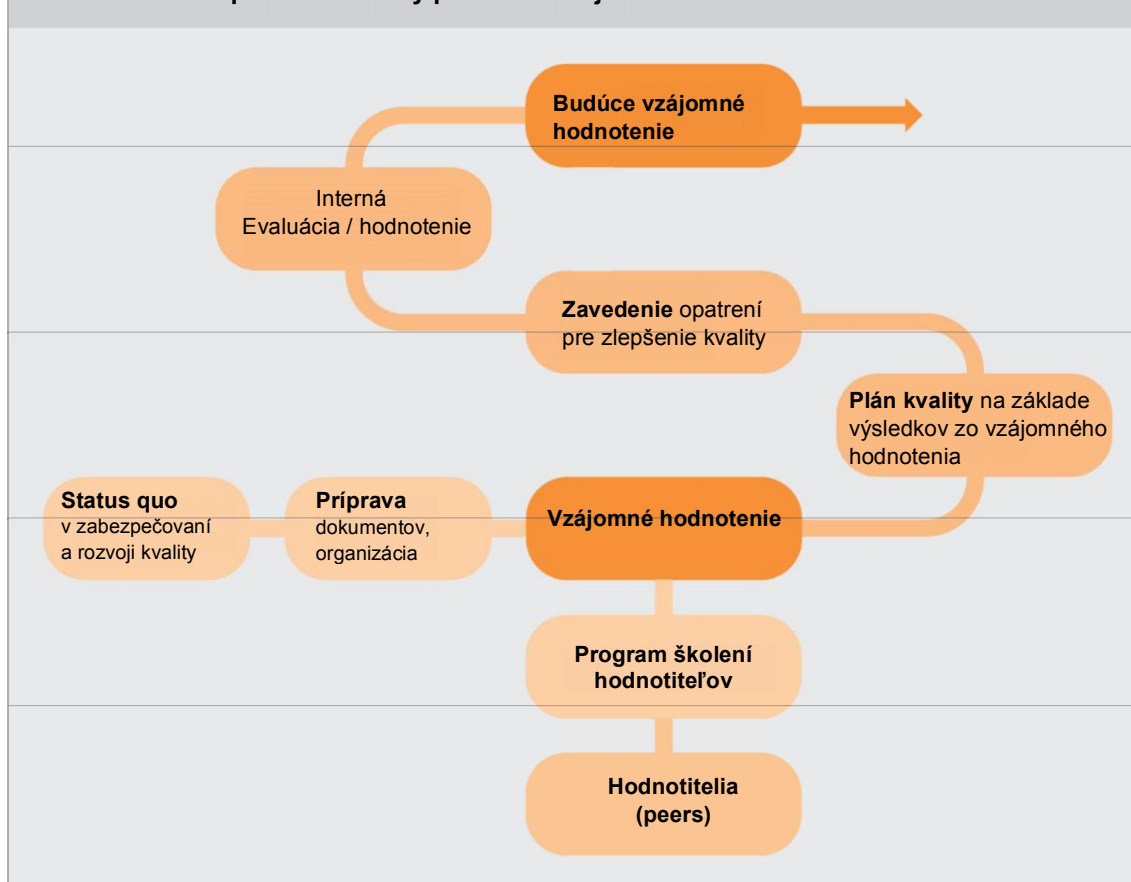
² peer – z angl. rovesník, rovnocenný človek

- je potrebné vopred stanoviť pravidlá týkajúce sa ochrany informácií a využitia výsledkov a všetky zúčastnené osoby sa týmito predpismi musia riadiť,
- je potrebné vyvarovať sa stretu záujmov a priamej hospodárskej súťaži medzi hodnotiteľmi (a inštitúciou, z ktorej pochádzajú) a posudzovanou inštitúciou,
- otvorenosť, čestnosť a úprimnosť ako predpoklad pre vzájomné učenie,
- povedomie o kultúrnych vplyvoch na poskytovanie odborného vzdelávania a prípravy, ako aj na hodnotenie, najmä pri medzinárodných vzájomných hodnoteniach,
- podpora kritického prístupu u hodnotiteľov aj u posudzovanej inštitúcie,
- plán a realizácia vzájomných hodnotení nielen ako technického a administratívneho postupu, ale ako dynamického a motivujúceho procesu, z ktorého môže mať prospech posudzovaná inštitúcia, ale aj hodnotitelia.

I.3.2 Európske vzájomné hodnotenie ako dobrovoľný a formatívny (výchovný) hodnotiaci postup

Európska metodológia vzájomného hodnotenia bola vytvorená na to, aby ju dobrovoľne používali poskytovatelia/inštitúcie v oblasti OVP. Má formatívnu (výchovnú) funkciu zameranú na rozvoj a kladie zvláštny dôraz na podporu trvalého zlepšovania kvality.

Vzájomné hodnotenie pomáha poskytovateľom OVP zdefinovať status quo z hľadiska vysoko kvalitného poskytovania OVP a zároveň poskytuje cenné návrhy a odporúčania na zlepšenie. Primárnymi príjemcami sú teda posudzovaní poskytovatelia OVP. Hlavným cieľom metodológie je podpora trvalého rozvoja kvality.

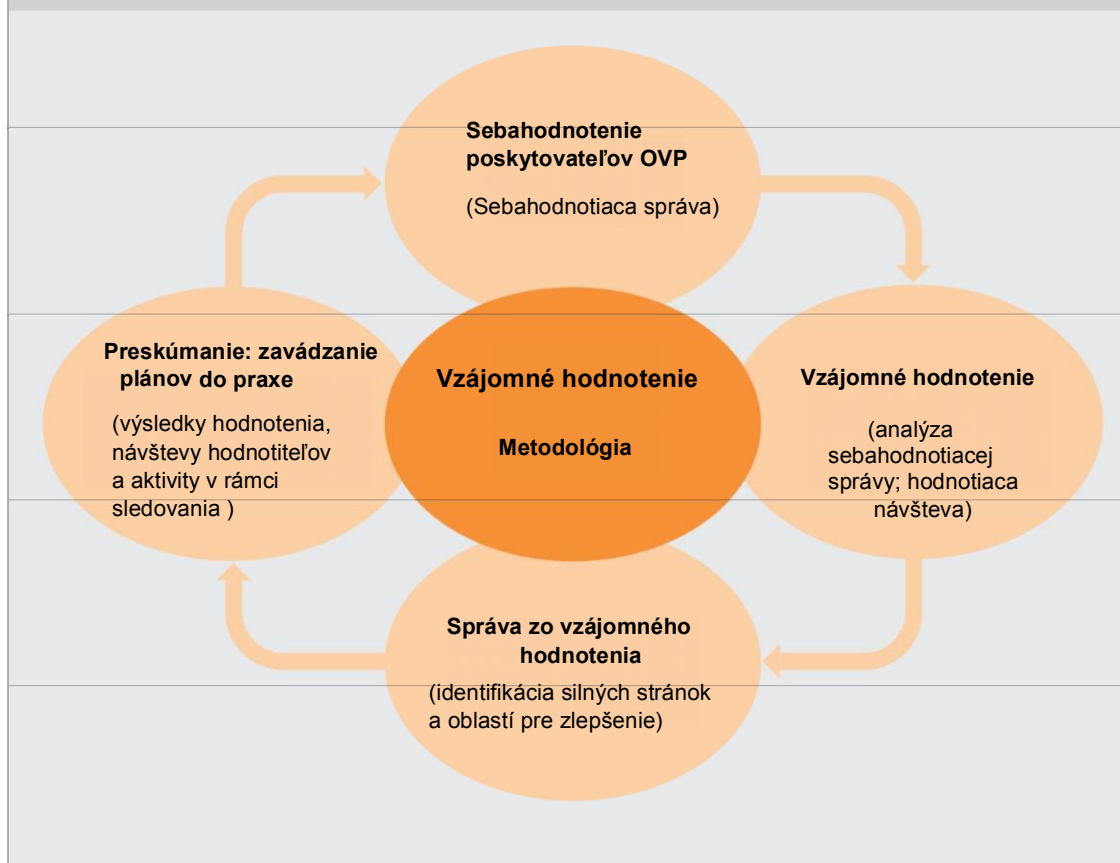
Graf 1: Trvalé zlepšovanie kvality pomocou vzájomného hodnotenia

I.4 Vzájomné hodnotenie a Spoločný rámec zabezpečovania kvality

Postup vzájomného hodnotenia popísaný v tejto príručke je v súlade so Spoločným rámcom zabezpečovania kvality (Common Quality Assurance Framework - CQAF) vytvoreným odbornou pracovnou skupinou pre kvalitu v oblasti odborného vzdelávania a prípravy a schválenom Európskou radou v roku 2004.

Vzájomné hodnotenie sa môže v tomto rámci uplatňovať ako nová metóda pre zabezpečovanie a zlepšovanie kvality. Môže sa používať k rozšírenému internému hodnoteniu aj k externému sledovaniu kvality poskytovania OVP. Navyše boli navrhnuté kritéria a ukazovatele kvality pre príslušné oblasti kvality.

Metóda vzájomného hodnotenia zodpovedá modelu zabezpečovania kvality, ktorý bol formulovaný uvedenou odbornou pracovnou skupinou. Jej prvky zahŕňajú cyklus riadenia kvality prevládajúci v najmodernejších programoch riadenia kvality. Európske vzájomné hodnotenie ako systematický proces môžeme popísať nasledovne:

Graf 2: Model zabezpečovania kvality CQAF a vzájomné hodnotenie

1.5 Európske vzájomné hodnotenie a rodové hľadiská

Rodová rovnosť³ je hlavnou zásadou Európskeho vzájomného hodnotenia.

Postup vzájomného hodnotenia by mal prispievať k odstraňovaniu existujúcich nerovností a podporovať rovnosť medzi ženami a mužmi pokiaľ ide o stupeň zapojenia, pri rozdeľovaní zdrojov, prínosov, úloh a zodpovedností v oblasti odborného vzdelávania a prípravy, a tiež v súkromnom a verejnom živote (v súlade s článkami 2 a 3 Amsterdamskej zmluvy z roku 1999). Analýza hodnoty a pozornosti venovanej „typicky“ mužským a ženským potrebám, úlohám, chovaniu a záujmom, by mala slúžiť ako východisko pre skúmanie, ako sa vytvárajú rodové stereotypy a nerovnosť pohlaví v sociálnom kontexte a ako sú posilňované formálnymi i neformálnymi štruktúrami a postupmi. Je potrebné sledovať všetky opatrenia a činnosti s ohľadom na ich schopnosť zlepšiť kritické uvažovanie a zmenu. Sebareflexia každého, kto je zapojený do hodnotenia, zameraná na rodové aspekty je základným predpokladom pre uplatňovanie stratégie rodovej rovnosti v Európskom vzájomnom hodnotení (peer review).

Pri vzájomnom hodnotení sa musia uplatňovať nasledujúce rodové kritéria a štandardy kvality:

- Rodová rovnosť sa musí uplatňovať na všetkých stupňoch a úrovniach hodnotenia.
- Vo všetkých správach a v priebehu hodnotenia sa musí používať jazyk citlivý k rodovým záležitostiam.

³ Pozn. prekl.: Metóda genderového mainstreamingu (postup, v ktorom sú všetky koncepčné, rozhodovacie a vyhodnocovacie procesy vo všetkých fázach ich prípravy a uskutočňovania podriadené hľadisku rovnosti príležitostí mužov a žien) predstavuje jeden z najúčinnějších nástrojov k odstraňovaniu nerovností medzi pohlaviami. Viac viď www.mpsv.cz.

- Zhromaždené údaje sa rozdeľujú podľa pohlavia tak, aby bolo zrejmé, ktoré sa týkajú mužov a ktoré žien (študenti a študentky; pracovníci a pracovníčky).
- V sebahodnotiacej správe a v hodnotení musí byť zahrnutá analýza oblastí kvality so zameraním na rovnosť príležitostí žien a mužov.
- V tíme hodnotiteľov musí pracovať hodnotiteľ, ktorý má skúsenosti z oblasti rodovej politiky (ako ďalšiu kompetenciu). Zloženie tímu musí zodpovedať správne zastúpeniu žien a mužov. Pred realizáciou vzájomného hodnotenia je potrebné zistiť a splniť potreby prípravy vo vzťahu k rodovým záležitostiam.
- V priebehu vzájomného hodnotenia je potrebné pri vytváraní skupín účastníkov rozhovorov, pri uskutočňovaní rozhovorov a hodnotení zohľadniť rodové aspekty a s ohľadom na ne musí byť spracovaná príslušná analýza (je potrebné vyhnúť sa pri hodnotení rodovým stereotypom atď.).
- Ak sa skúmajú rozpočty, musí sa vykonať analýza rozpočtu školy a rozpočtu na vzdelávanie z pohľadu rodovej rovnosti.

Pred uskutočnením akéhokoľvek vzájomného hodnotenia je potrebné uskutočniť analýzu:

- inštitúcia OVP - práva, zdroje, zapojenie, hodnoty a normy vo vzťahu k rovnosti príležitostí žien a mužov (kvantitatívne údaje a pokiaľ možno i kvalitatívne hodnotenie rozdelené podľa pohlavia),
- panel odborníkov - zloženie, potreby prípravy vo vzťahu k rodovým záležitostiam,
- sebahodnotiaca správa - analýza sledovaných oblastí, používanie jazyka.

Ak sú plánované nejaké opatrenia proti nerovnostiam žien a mužov, je potrebné spracovať hodnotenie vplyvu takýchto opatrení na ženy a mužov. Pri tomto hodnotení sa použijú kritériá vzťahujúce sa k ženám a mužom pri porovnávaní a hodnotení súčasnej situácie a trendu s očakávaným vývojom vyplývajúcim zo zavedenia navrhovanej politiky. Hodnotenie vplyvu na ženy a mužov je potrebné uskutočniť v úvodnej fáze, hneď ako sa zistí, že postup posúdenia má nejaký dopad na rodové záležitosti. Kritériá takéhoto hodnotenia predstavujú rozdiely medzi ženami a mužmi z hľadiska zapojenia, zdrojov, noriem a hodnôt, a tiež práv.

Rovnosť príležitostí môže byť jednou z hodnotených oblastí kvality.

Kontrolný zoznam indikátorov pre oblasť rodovej rovnosti je súčasťou dokumentu Nástroje.

1.6 Kto môže používať Európske vzájomné hodnotenie (peer review)?

Hlavnou cieľovou skupinou pre vzájomné hodnotenie sú poskytovatelia OVP v Európe so skúsenosťami so zabezpečovaním a rozvojom kvality. Ako základný predpoklad pre uskutočnenie vzájomného hodnotenia a zohľadnenie minimálnej skúsenosti sa odporúča, aby poskytovateľ OVP najmenej raz v minulosti uskutočnil sebahodnotenie.

Čo znamenajú pojmy „inštitúcia a/alebo poskytovatelia odborného vzdelávania a prípravy (OVP)“?

V príručke vzájomného hodnotenia sa pojmy „inštitúcia OVP“ a „poskytovateľ OVP“ používajú ako synonymá. Zahŕňajú inštitúcie zodpovedné za zabezpečovanie a rozvoj kvality, primárne na úrovni školy, ale tiež na úrovni inštitúcie koordinujúcej zabezpečovanie a rozvoj kvality škôl.

I.7 Úloha zainteresovaných subjektov v Európskom vzájomnom hodnotení

Do procesu vzájomného hodnotenia sa odporúča zapojenie rôznych skupín zainteresovaných subjektov. Zainteresovanými subjektmi v oblasti OVP sú všetci, ktorí pracujú a učia sa v inštitúcii poskytujúcej odborné vzdelávanie a prípravu: učitelia, študenti, administratívni pracovníci; ďalej partneri poskytovateľa OVP v rámci spolupráce, rodičia, absolventi, školy, ktorých absolventi sú zainteresovaní do odborného vzdelávania a prípravy, ako aj inštitúcie ďalšieho vzdelávania, budúci zamestnávateľia a trh práce, úrady v školstve, sociálni partneri a spoločnosť všeobecne.

Zvláštnu pozornosť je potrebné venovať podnikom ako partnerom pre spoluprácu v oblasti OVP (učňovské programy, stáže atď.) a budúcim zamestnávateľom.

Zainteresované osoby môžu byť partnermi pri sebahodnotení, ako aj pri vzájomnom hodnotení Review. Môžu tiež pôsobiť ako hodnotitelia a využiť svoje skúsenosti a know-how. Zainteresované subjekty alebo ich skupiny sa môžu tiež zaujímať o výsledky hodnotenia (napr. o správu z hodnotiacej návštevy).

I.8 Dokumentácia Európskeho vzájomného hodnotenia

I.8.1 Portfólio k vzájomnému hodnoteniu

Poskytovateľ OVP zhromaždí všetky dokumenty relevantné pre vzájomné hodnotenie v portfóliu. Portfólio obsahuje úvodné informácie k sebahodnoteniu, správu z hodnotiacej návštevy a ostatné dôležité dokumenty zhromaždené v priebehu hodnotenia.

I.8.2 Osvedčenie k Európskemu vzájomnému hodnoteniu – peer review

Koordinátor projektu Leonardo da Vinci „Peer review in initial VET“ vydal v spolupráci s riadiacou skupinou projektu osvedčenie k Európskemu vzájomnému hodnoteniu poskytovateľom OVP, ktorí úspešne uskutočnili vzájomné hodnotenie podľa požiadaviek stanovených v tejto Príručke.

II Postup - prehľad

II.1 Koordinácia a organizácia vzájomného hodnotenia

Vzájomné hodnotenie je možné organizovať rôznymi spôsobmi v závislosti od: 1. dostupných sietí, 2. zdrojov (personálnych a finančných) a 3. potrieb a požiadaviek poskytovateľov OVP.

Jednoduché hodnotenie môže uskutočniť poskytovateľ OVP, ktorý chce získať určitú externú spätnú väzbu od hodnotiteľov a má v úmysle spolupracovať s inými poskytovateľmi OVP iba príležitostne a spontánne s využitím už existujúcich kontaktov. Nemusí dochádzať k žiadnej ďalšej spolupráci medzi posudzovaným poskytovateľom OVP a inštitúciami, z ktorých pochádzajú hodnotitelia.

Je možné uskutočňovať vzájomné hodnotenia medzi dvoma poskytovateľmi OVP, čo však vyžaduje silnejšiu a stálejšiu spoluprácu.

Vzájomné hodnotenia sa väčšinou uskutočňujú v sieti troch alebo viacerých partnerov. Sieť buď už existuje, alebo sa vytvára za účelom uskutočňovania vzájomného hodnotenia. Tým sa zvyčajne rozširuje spolupráca a namiesto jednorázovej činnosti sa uplatňuje širšia spolupráca v sieti: môžu sa zaviesť spoločné prípravné činnosti, napríklad vyberanie hodnotiteľov, príprava a pridelenie hodnotiteľov k jednotlivým poskytovateľom OVP atď., ako aj spoločné programy pre podávanie správ a sledovanie. Sieť vzájomných hodnotení sa tiež zvyčajne dohodne na spoločných pravidlách a ukazovateľoch. To všetko vyžaduje pevnejšiu spoluprácu a zároveň sú potrebné vhodné štruktúry a dostatočné zdroje. Pridanou hodnotou tohto prístupu môže byť:

- synergia pri uskutočňovaní vzájomného hodnotenia medzi poskytovateľmi OVP v sieti,
- zvýšenie počtu možných hodnotiteľov a počtu inštitúcií, z ktorých pochádzajú,
- širšie externé uznanie vzájomného hodnotenia (ktoré bude plne prijaté prinajmenšom v rámci siete),
- väčšia nádej na možné „vedľajšie produkty“ – napr. ďalšiu spoluprácu popri vzájomnom hodnotení.

Ak sa majú hodnotenia uskutočňovať v širšej sieti, bude potrebné vytvoriť koordinačný orgán, ktorý zabezpečí kvalitné hodnotenia a účinnú koordináciu medzi členmi siete. Túto úlohu môže vykonávať jeden z poskytovateľov OVP v sieti. Medzi úlohy tohto koordinačného orgánu patrí napríklad riadenie siete, koordinácia spoločných postupov (pravidlá a ukazovatele), poskytovanie podpory a rád jednotlivým poskytovateľom OVP, výber a príprava hodnotiteľov a koordinovanie a sledovanie hodnotiacich návštev.

Úlohy a zodpovednosti koordinačného orgánu sú stanovené v metodike európskeho vzájomného hodnotenia.

Európske vzájomné hodnotenie v praxi: koordinácia siete

Pilotné vzájomné hodnotenia uskutočnené v projekte Leonardo da Vinci „Peer review in initial VET“ boli založené na sieti 14 spolupracujúcich partnerov. Postup koordinovali a sledovali štyri inštitúcie, ktoré zodpovedali za pilotnú fázu v rámci celkovej štruktúry riadenia projektu:

- **öibf (Rakúsky ústav pre výskum odborného vzdelávania) a FNBE (Fínsky národný inštitút pre vzdelávanie) zodpovedali za koordináciu a sledovanie vzájomného hodnotenia; Univerzita v maďarskom Pécsi bola partnerom zodpovedným za spracovanie prihlášok pre hodnotiteľov a vytvorenie databázy pre tento projekt⁴;**

⁴ öibf v súčasnej dobe túto databázu rozširuje tak, aby vznikol Európsky zoznam hodnotiteľov (European Peer Register).

- **Aberdeen College poskytla a viedla prípravný kurz pre hodnotiteľov vytvorený online.**

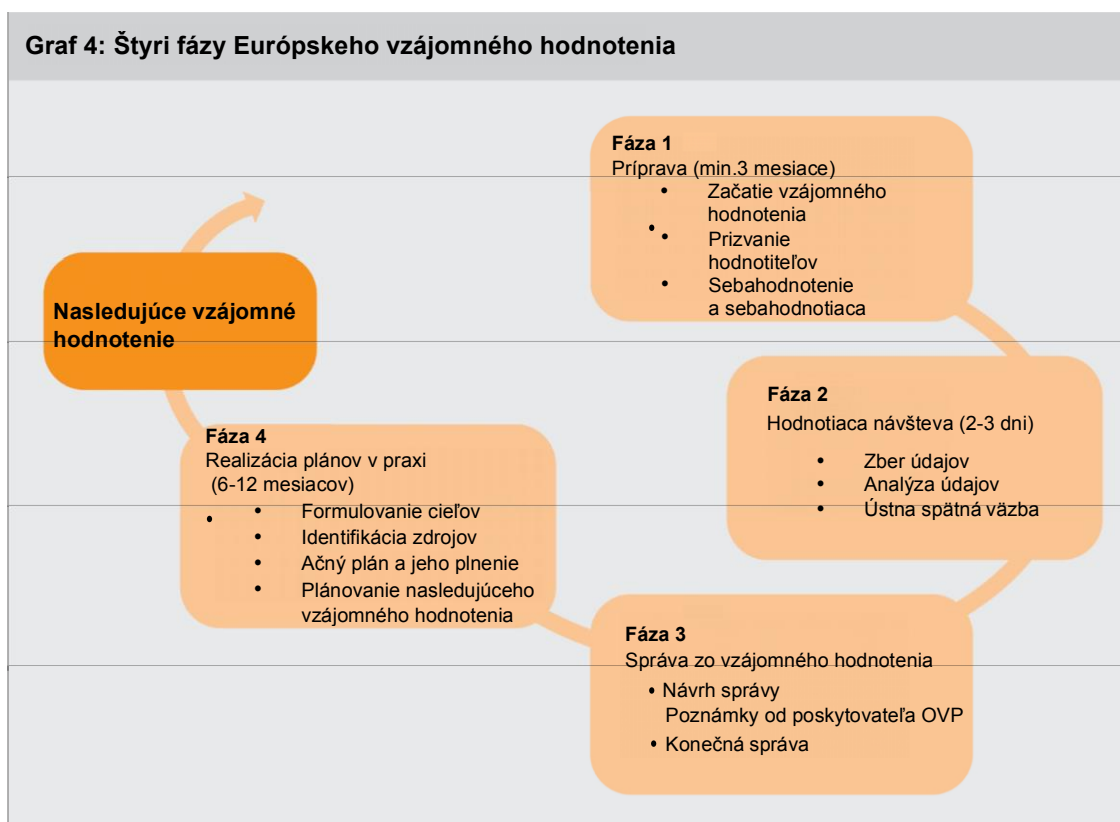
Graf 3: Vzájomné hodnotenie v partnerskej sieti projektu „Peer review in initial VET“

II.2 Fázy Európskeho vzájomného hodnotenia

Vzájomné hodnotenie má 4 fázy.

1. V prípravnej fáze sa organizačne pripravuje hodnotiaci návšteva a poskytovateľ OVP píše sebahodnotiacu správu. Je potrebné najat' a vyškoliť hodnotiteľov. Spracuje sa časový plán hodnotenia a pripravujú sa opatrenia pre hodnotiacu návštevu u poskytovateľa OVP.
2. V druhej fáze sa uskutočňuje hodnotiaci návšteva, ktorá je kľúčovou aktivitou vzájomného hodnotenia: hodnotitelia prídu k poskytovateľovi OVP a uskutočnia hodnotenie. Toto hodnotenie zahŕňa prehliadku inštitúcie a rozhovory s rôznymi skupinami zainteresovaných osôb. Na konci návštevy poskytnú hodnotitelia úvodnú (predbežnú) spätnú väzbu.
3. Po hodnotiacej návšteve spracujú hodnotitelia návrh správy. Poskytovateľ OVP predloží k tejto správe svoje pripomienky a potom sa vydá záverečná správa zo vzájomného hodnotenia.
4. Štvrtá fáza je dôležitá pre zlepšovanie poskytovania OVP a rozvoj organizácie: výsledky a odporúčania zo vzájomného hodnotenia sa prenášajú do konkrétnych aktivít zameraných na zlepšenie.

Tieto aktivity je potrebné najskôr naplánovať a realizovať.

II.3 Odhadovaná doba potrebná pre vzájomné hodnotenie

II.3.1 Doba potrebná na prípravu

Správna príprava a organizácia vzájomného hodnotenia vyžaduje dostatok času.

Pokiaľ bolo sebahodnotenie uskutočnené už skôr, môže hodnotenie hneď začať. Na prípravu a organizáciu hodnotenia je však potrebné vyhradiť najmenej tri mesiace. Sebahodnotenie by malo byť k dispozícii najmenej mesiac pred hodnotiacou návštevou, aby sa hodnotitelia mohli na návštevu dostatočne pripraviť.

Ak nebolo vopred uskutočnené sebahodnotenie, je potrebné vyhradiť na jeho realizáciu minimálne šesť mesiacov. Sebahodnotenie musí predchádzať pred každým vzájomným hodnotením.

II.3.2 Doba potrebná na hodnotiacu návštevu a prípravu správy

Hodnotiaca návšteva zvyčajne trvá dva až tri dni, v závislosti od veľkosti hodnotenej inštitúcie a rozsahu hodnotenia, t. j. od počtu oblastí kvality, ktoré majú byť skúmané, môže však trvať až päť dní. Skúsenosti získané v pilotnej fáze projektu Peer review in initial VET naznačujú, že je potrebné plánovať hodnotiace návštevy v dĺžke dvoch až troch dní a počítať s ďalším pol dňom prípravnej práce tímu hodnotiteľov pred návštevou. Jeden deň je na uskutočnenie obsiahleho a užitočného hodnotenia príliš krátky (a ak je potrebné, aby hodnotitelia niekam cestovali, je nevyhnutné dbať aj na efektívne využívanie prostriedkov), zatiaľ čo viac ako tri dni sú pre hodnotiteľov, ako aj pre poskytovateľa OVP, príliš náročné. Rozsah hodnotenia, t. j. počet skúmaných oblastí kvality, musí zodpovedať tomuto časovému rámcu (viď kapitoly 3 a 7).

II.3.3 Doba potrebná na realizáciu opatrení k zlepšeniu a postupov pre zmenu

Do dvoch mesiacov od prijatia záverečnej správy zo vzájomného hodnotenia je potrebné predložiť akčný plán; je nevyhnutné počítať s tým, že realizácia navrhnutých opatrení a ich uplatnenie zaberú najmenej šesť mesiacov až jeden rok.

II.4 Prehľad: časový plán a zodpovednosti

Tabuľka 1: Úlohy poskytovateľa OVP, hodnotiteľov a koordinačného orgánu vzájomného hodnotenia (v chronologickom poradí)

Fáza 1 - Príprava

Poskytovateľ OVP/inštitúcia:

Na úvod:

- Rozhodnutie o vykonaní vzájomného hodnotenia
- Rozhodnutie o externej organizácii vzájomného hodnotenia (jednotlivé hodnotenia, sieť Peer review)
- Rozhodnutie o internej organizácii vzájomného hodnotenia (zodpovednosti a úlohy)
- Rozhodnutie o hodnotených oblastiach kvality
- Odoslanie úvodného informačného listu (s návrhom hrubého harmonogramu) koordinačnému orgánu

Nepovinné: Organizácia koordinačného stretnutia poskytovateľov OVP/inštitúcií v sieti s koordinačným orgánom

Hodnotelia a hodnotiteľský tím:

- Vyhľadanie vhodných hodnotiteľov s ohľadom na posudzované oblasti kvality
- Výzva pre hodnotiteľov, aby sa prihlásili koordinačnému orgánu
- Výber hodnotiteľov po porade s koordinačným orgánom
- Uzatvorenie zmlúv s hodnotiteľmi

Sebahodnotenie a sebahodnotiaca správa:

- Uskutočnenie sebahodnotenia
- Spísanie sebahodnotiacej správy
- Predloženie sebahodnotiacej správy hodnotiteľom a koordinačnému orgánu
- Sprístupnenie ostatných nevyhnutných dokumentov hodnotiteľom a koordinačnému orgánu

Príprava hodnotiacej návštevy:

- Časový plán návštevy: stanovenie dátumov a návrh programu vzájomného hodnotenia
- Organizácia prípravného stretnutia hodnotiteľov
- Príprava návštevy na mieste (miestnosti a zariadenia, účastníci rozhovorov, obed, prehliadka objektov atď.)

Odporúčanie: Organizácia predbežného stretnutia s poskytovateľmi OVP, pri ktorej sa vyjasnia úlohy a zodpovie sa na otázky hodnotiteľov.

Fáza 1 - Príprava

Hodnotitelia:

Hodnotitelia a hodnotiteľský tím:

- Predloženie prihlášky hodnotiteľov
- Podpis zmluvy o vzájomnom hodnotení
- Príprava na vzájomné hodnotenie a uskutočnenie školení

Sebahodnotenie a sebahodnotiaca správa:

- Prijatie sebahodnotiacich správ od poskytovateľov OVP
- Prečítanie a analýza sebahodnotiacej správy
- Špecifikácia oblastí, ktoré je potrebné preskúmať a tém v rámci vzájomného hodnotenia

Príprava hodnotiacej návštevy:

- Pomoc pri plánovaní návštevy, najmä pri spracovaní návrhu programu vzájomného hodnotenia
- Výmena názorov v tíme hodnotiteľov o obsahu sebahodnotiacej správy, dohoda o témach v rámci vzájomného hodnotenia
- Príprava otázok pre rozhovory a kritéria pre hospitácie
- Účasť na prípravnom stretnutí hodnotiteľov k vytvoreniu tímu a príprave hodnotiacej návštevy

Odporúčanie: Účasť na úvodnom stretnutí hodnotiteľov s poskytovateľom OVP, na ktorom sa vyjasnia úlohy hodnotenia a prípadne ďalšie informácie.

Koordinačný orgán

Na úvod:

- Odoslanie informácií o postupe vzájomného hodnotenia poskytovateľom OVP / inštitúciám
- Zhromaždenie listov s úvodnými informáciami
- Vytvorenie úvodného plánu vzájomného hodnotenia (vzorového plánu) na základe informácií z listov s úvodnými informáciami od poskytovateľov OVP

Nepovinné: Organizácia koordinačného stretnutia poskytovateľov OVP / inštitúcií v sieti s koordinačným orgánom

Hodnotitelia a hodnotiteľský tím:

- Hľadanie vhodných hodnotiteľov - vyžiadanie prihlášok, ich spracovanie a vyhodnotenie
- Pridelenie hodnotiteľov jednotlivým poskytovateľom OVP / inštitúciám (s ohľadom na oblasti kvality, ktoré majú byť skúmané)
- Výber hodnotiteľov (po porade s poskytovateľom OVP / inštitúciou)
- Dohľad a pomoc so zmluvou s hodnotiteľmi

Sebahodnotenie a sebahodnotiaca správa:

- Prijímanie sebahodnotiacich správ od poskytovateľov OVP
- Odovzdanie sebahodnotiacej správy hodnotiteľom (pokiaľ ale nebola zaslaná priamo)

Príprava hodnotiacej návštevy:

- Časový plán návštevy (po porade s poskytovateľom OVP a hodnotiteľmi)
- Organizácia prípravy a školení pre hodnotiteľov

Fáza 2 – Hodnotiaca návšteva

Poskytovateľ OVP / inštitúcia

Podpora hodnotiteľov v nasledujúcich činnostiach:

- Zabezpečenie zariadenia a miestností
- Organizácia rozhovorov a hospitácií
- Organizácia prehliadky priestorov poskytovateľa OVP
- Prijatie spätnej väzby od hodnotiteľov
- Validácia na základe komunikácie hodnotiteľov:
- Zhromaždenie údajov
- Návšteva priestorov poskytovateľa OVP
- Vedenie rozhovorov a hospitácií
- Analýza a prerokovanie zistení v tíme hodnotiteľov
- Spracovanie odborného hodnotenia a formulovanie spoločných záverov
- Odovzdanie ústnej spätnej väzby poskytovateľmi OVP
- Validácia na základe komunikácie
- Vykonanie metahodnotenia v tíme hodnotiteľov

Koordinačný orgán

Nepovinné: Účasť pri hodnotiacich návštevách

Fáza 3 – Správa z hodnotiacej návštevy

Poskytovateľ OVP / inštitúcia

- Poznámky k návrhu správy z hodnotiacej návštevy

Hodnotitelia :

- Napísanie správy z hodnotiacej návštevy a jej predloženie poskytovateľom OVP / inštitúcii
- Prijatie poznámok od poskytovateľa OVP / inštitúcie a finalizácia správy z hodnotiacej návštevy
- Koniec zapojenia hodnotiteľov

Koordinačný orgán

Nepovinné: Prijatie správy z vzájomného hodnotenia

Nepovinné: Zapojenie do písania alebo finalizácie správy z hodnotiacej návštevy

Fáza 4 – Plnenie plánov

Poskytovateľ OVP / inštitúcia

- Rozhodnutie o realizácii poznatkov z hodnotenia
- Opatrenia pre zlepšenie budúcich plánov
- Uplatnenie opatrení pre zlepšenie
- Naplánovanie a uskutočnenie ďalšieho vzájomného hodnotenia

Koordinačný orgán

Nepovinné: Zapojenie do revízie

III Postup Európskeho vzájomného hodnotenia

III.1 Úvod

III.1.1 Rozhodnutie o uskutočnení vzájomného hodnotenia

Úvodná fáza vzájomného hodnotenia obsahuje:

- rozhodnutie o uskutočnení vzájomného hodnotenia s vysokým záujmom manažmentu a ďalších významných zainteresovaných osôb,
- rozhodnutie, či sa má hodnotenie týkať celej inštitúcie alebo len niektorých jej častí,
- rozhodnutie o cieľoch a účeloch vzájomného hodnotenia,
- rozdelenie úloh a zodpovedností, vrátane poverenia organizátora hodnotiacej návštevy a tímu pre kvalitu,
- rozhodnutie o čase a zdrojoch vyhradených pre hodnotenie.

Zvyšovanie kvality závisí na spolupráci a zapojení zúčastnených osôb. Od začiatku je potrebné zabezpečiť záujem a zapojenie vedenia (riaditeľ, vedúci oddelení atď.), ale tiež ďalších pracovníkov (vyučujúcich a administratívnych pracovníkov) a ďalších dôležitých zainteresovaných osôb. Rovnako musí byť jasne deklarované, že procesy zmien na základe správy z hodnotiacej návštevy v 4. fáze vzájomného hodnotenia (Plnenie plánov) sa budú skutočne realizovať.

Zodpovednosť za koordináciu všetkých činností, ktoré sa týkajú hodnotenia, musia byť pridelené organizátorovi vzájomného hodnotenia. Tento organizátor bude spojovacím článkom medzi posudzovaným poskytovateľom OVP / inštitúciou a tímom hodnotiteľov posudzujúcim inštitúciu. Pretože úloha organizátora je kľúčová, musí byť táto osoba dôkladne vybratá.

III.1.2 Rozhodnutie o oblastiach kvality

Ďalším krokom je rozhodnutie, ktorými oblasťami kvality sa má hodnotiaca návšteva zaoberať. O oblastiach kvality by malo rozhodovať vedenie, pokiaľ možno po dohode so zamestnancami a inými dôležitými zainteresovanými osobami. Poskytovatelia OVP / inštitúcie musia vyberať len tie oblasti kvality, na ktoré majú nejaký vplyv. Prehľad oblastí kvality nájdete v kapitole VII.

Pri vyberaní oblastí kvality je potrebné zvážiť⁵:

- Sú nejaké oblasti kvality dôležité kvôli národným / regionálnym / miestnym atď. požiadavkám na kvalitu a štandardy?
- Sú niektoré oblasti kvality príkladmi dobrej praxe?
- Potrebujú niektoré oblasti kvality naliehavo kontrolu, napr. kvôli zisteným problémom?
- Sú niektoré oblasti kvality obzvlášť dôležité, napr. preto, že je potrebné iniciovať ich ďalší rozvoj?
- Potrebujú niektoré oblasti kvality, kde došlo k inováciám, zhodnotenie?
- Sú niektoré oblasti kvality obzvlášť zaujímavé pre významné skupiny zainteresovaných osôb?

⁵ Navyiac sa môže brať do úvahy záležitosť získania osvedčenia o Európskom vzájomnom hodnotení. To je však dôležité len vtedy, ak existujú vhodné štruktúry (napr. koordinačný orgán), ktoré budú Európske vzájomné hodnotenia sledovať a dozerať na ne, a ktoré budú vydávať osvedčenia poskytovateľom OVP, ktorí úspešne uskutočnia vzájomné hodnotenie podľa požiadaviek uvedených v tejto príručke (viď kapitola I.8.2.).

Všeobecným kritériom pri vyberaní oblastí kvality je ich relevantnosť.

Ďalej je potrebné brať do úvahy uskutočniteľnosť: čím širší je rozsah oblastí kvality, ktoré sa majú posudzovať, tým viac času a zdrojov bude potrebné na hodnotenie vynaložiť. Politika „malých krokov“ bude vhodná najmä pre poskytovateľov OVP, ktorí majú málo predchádzajúcich skúseností s hodnoteniami. (Môžu sa tiež rozhodnúť vyskúšať postup len na častiach svojej inštitúcie.) Odporúča sa, aby sa dvojdená hodnotiaci návšteva zamerala najviac na dve zvolené oblasti kvality - len veľmi skúsení hodnotitelia budú schopní zvládnuť počas tohto časového rámca viac oblastí kvality. Ak sa hodnotí príliš mnoho oblastí kvality, budú hodnotenia povrchné alebo budú musieť hodnotitelia zúžiť svoje zameranie na zvolené témy v oblastiach kvality.

Okrem toho bude možno rozumnejšie zaoberať sa oblasťami, kde už bola uskutočnená interná evaluácia, aby sa zmenšilo úsilie pri sebahodnotení.

Ďalej môžu byť pre hodnotiteľov vytvorené zvláštne hodnotiace otázky: okrem poverenia pre oblasti kvality môžu poskytovatelia OVP udeliť hodnotiteľom „poverenia“, aby venovali pozornosť určitým záležitostiam a otázkam, ktoré majú pre poskytovateľa OVP zvláštny význam. Zvýši sa tým užitočnosť výsledkov hodnotiacej návštevy.

III.1.3 Úvodná dokumentácia a informácie

Základné rozhodnutie, týkajúce sa realizácie vzájomného hodnotenia, poskytovateľ OVP následne zdokumentuje v písomnej forme. „List s úvodnými informáciami“ slúži ako interná dokumentácia a ako externá informácia pre koordinačný orgán, hodnotiteľov, ostatných poskytovateľov OVP v sieti, atď. Formulár je potrebné vyplniť a včas odoslať koordinačnému orgánu, t.j. najmenej tri mesiace pred uskutočnením hodnotiacej návštevy.

List s úvodnými informáciami zahŕňa dokumentáciu týkajúcu sa: 1) kontaktných informácií, 2) východiskovej situácie a rozhodnutie uskutočniť vzájomné hodnotenie (a kto o tom rozhodol), 3) cieľov a účelov hodnotenia, 4) organizácie hodnotenia, 5) interného rozdelenia úloh a zodpovedností, 6) prehľadu postupu a harmonogramu (ktoré kroky majú byť uskutočnené a kedy), 7) oblastí kvality, 8) ďalších poznámok a 9) zoznamu možných hodnotiteľov.

 Formulár **List s úvodnými informáciami** je súčasťou dokumentu Nástroje

III.1.4 Nepovinné: Koordinačné stretnutie

Ak je vzájomné hodnotenie organizované ako recipročný proces alebo je realizované v sieti poskytovateľov OVP, celý postup zlepši stretnutie medzi zástupcami poskytovateľov OVP (a prípadne tiež s koordinačným orgánom):

Súčasťou programu môžu byť nasledovné aktivity:

- vzájomné predstavenie, krátka prezentácia poskytovateľov OVP,
- očakávania poskytovateľov OVP, motivácia manažmentu a vyučujúcich,
- informácie o postupe pri realizácii hodnotenia a diskusia o ňom (účel, ciele, proces a činnosti, zdroje a pracovná doba zapojených osôb),
- profil kompetencií hodnotiteľov, spôsob výberu hodnotiteľov,
- zapojenie manažmentu a zúčastnených pracovníkov,
- prípadné informácie a/alebo rozhodnutie o zapojení správnych či samosprávnych orgánov,
- prípadne zmluvné vzťahy medzi 1) poskytovateľmi OVP a / alebo 2) poskytovateľmi OVP a koordinačným orgánom,
- ďalšie kroky, časový plán, otázky.

III.1.5 Odporúčanie: Zmluvy medzi poskytovateľmi OVP a koordinačným orgánom

Ak sa vzájomné hodnotenie uskutočňuje vo väčšom rozsahu, je užitočné uviesť povinnosti a zodpovednosti rôznych strán v písomnej dohode.⁶ Takáto zmluva by mala obsahovať:

- účel dohody,
- práva a povinnosti, vzájomné očakávania, podmienky partnerov v sieti (a prípadne koordinačného orgánu),
- ciele vzájomného hodnotenia,
- interné rozdelenie úloh a zodpovedností,
- náklady,
- ochrana údajov,
- zapojenie školského úradu (ak je to relevantné),
- akčný plán a zodpovednosť za plnenie akčného plánu,
- postup, kroky, harmonogram.

III.2 Výber hodnotiteľov a pozvanie do hodnotiaceho tímu

Po prijatí rozhodnutia o uskutočnení vzájomného hodnotenia a výbere oblastí kvality sa začne poskytovateľ OVP a / alebo koordinačný orgán zaoberať náborom hodnotiteľov. Budúcim hodnotiteľom môžu byť rozoslané predbežné informácie o postupe a úlohách hodnotiteľov.

Hodnotitelia môžu pochádzať od iných poskytovateľov OVP alebo zainteresovaných inštitúcií. Poskytovatelia OVP môžu navrhnúť vhodných hodnotiteľov. Hodnotitelia môžu tiež predkladať prihlášky z vlastnej iniciatívy. Ak neexistuje koordinačný orgán alebo ak je zapojený len okrajovo, môžu poskytovatelia OVP rovnako vybrať a prizvať hodnotiteľov sami. Odporúča sa používanie štandardného formulára prihlášky pre hodnotiteľov.

Okrem kompetencií a skúseností hodnotiteľov je dôležitým faktorom pri vytváraní hodnotiacich tímov aj dostupnosť. Oblasti odbornosti hodnotiteľov by mali zodpovedať oblastiam kvality, ktoré sa budú posudzovať, a zároveň musia byť zlučiteľné časové možnosti hodnotiteľov a poskytovateľov OVP. Koordinátora vzájomného hodnotenia je potrebné vybrať veľmi dôkladne: bude kľúčovou osobou hodnotiaceho tímu a bude mať celkovú zodpovednosť za priebeh hodnotenia, komunikáciu a koordináciu v rámci tímu, hospodárenie s časom, vzťahy s poskytovateľom OVP, atď. Ak má proces hodnotenia viesť odborník na evaluáciu, je potrebné ho tiež prijať.

Ďalšie informácie o hodnotiteľoch a ich výbere je možné nájsť v kapitole VIII.

 Formulár **Prihlášky pre hodnotiteľov** je súčasťou dokumentu **Nástroje**.

Poskytovateľ OVP alebo koordinačný orgán musí s dostatočným predstihom informovať hodnotiteľov o ich povinnostiach a úlohách a uzatvoriť príslušnú zmluvu. Hodnotitelia by preto mali dostať list s úvodnými informáciami aj so súhrnom, čo sa od nich v priebehu hodnotenia očakáva. Tieto informácie môžu byť priložené k formálnemu pozývaciemu listu, ktorý musí byť odoslaný, akonáhle bolo úspešne vykonané pridelenie hodnotiteľov k poskytovateľom OVP a hneď ako bol stanovený časový plán.

 Formulár **vzorovej zmluvy pre hodnotiteľov** je súčasťou dokumentu **Nástroje**.

⁶ V európskom projekte „Peer review in initial VET“ upravovali tieto záležitosti partnerské zmluvy.

Súhrnne povedané, výber a pozvanie hodnotiteľov vyžaduje:

- vyžiadanie prihlášok od hodnotiteľov s využitím štandardného formulára prihlášky,
- výber hodnotiteľov podľa ich odbornosti a ich pridelenie k jednotlivým poskytovateľom OVP,
- nepovinne: prijatie odborníka na evaluáciu, aby viedol proces hodnotenia,
- menovanie koordinátora hodnotiteľov,
- odoslanie informácií hodnotiteľom o: 1.) priebehu hodnotenia, 2.) poskytovateľovi OVP, ktorého budú hodnotiť, a 3.) ich povinnostiach a úlohách,
- uzatvorenie zmluvy s hodnotiteľmi a odoslanie oficiálneho pozvania.

III.3 Sebahodnotenie a sebahodnotiaci správa

III.3.1 Odporúčanie k vykonaniu sebahodnotenia

Dôležitým predpokladom pre uskutočnenie vzájomného hodnotenia je dôkladná analýza silných stránok a oblastí, kde je možné zlepšenie. Preto je nutné uskutočniť systematické sebahodnotenie vo všetkých oblastiach kvality vybraných pre vzájomné hodnotenie ešte predtým, ako sa uskutoční hodnotiaci návšteva. Výsledky sebahodnotenia je potrebné zdokumentovať v sebahodnotiacej správe.

Sebahodnotenie môže prebehnúť na úrovni inštitúcie alebo na úrovni oddelení, pobočiek atď., môžu mu však predchádzať hodnotenia jednotlivých pracovníkov, najmä vyučujúcich a tieto hodnotenia môžu sebahodnotenie podporovať. Pre hodnotenia jednotlivcov je možné zaviesť postup vzájomného hodnotenia medzi jednotlivými vyučujúcimi (poz. Gutknecht-Gmeiner, 2005, časť I: Medzinárodný výskum a analýza).

Pre Európske vzájomné hodnotenie nie je predpísaný žiadny zvláštny postup sebahodnotenia. Naopak, poskytovatelia OVP môžu využívať už uskutočnené hodnotenia a vyhnúť sa tak duplicité. Ak už bolo sebahodnotenie uskutočnené pred primerane dlhou dobou (do dvoch rokov) pred vzájomným hodnotením, môžu sa jeho výsledky využiť pre sebahodnotiacu správu. Pre oblasti alebo kritéria, ktorými sa hodnotenie doteraz nezaoberalo, sa však musí spracovať ďalšie hodnotenie.

Ak poskytovateľ OVP spracováva sebahodnotenie prvýkrát, odporúča sa, aby využil dostupné informácie (a prípadne tiež konzultácie). Existuje veľa vhodných pokynov a príručiek pre naplánovanie a uskutočnenie sebahodnotenia. Ak chceme uviesť len jeden príklad, vytvorený spoluprácou európskych odborníkov, môžeme odporúčať „European Guide on Self-assessment for VET providers“ (Európsky sprievodca k sebahodnoteniu pre poskytovateľov OVP) spracovaný pracovnou skupinou pre kvalitu v OVP.⁷

III.3.2 Kritéria kvality pre sebahodnotenie

Sebahodnotenie sa môže uskutočniť rôznym spôsobom. Poskytovatelia OVP môžu zvoliť vhodný postup podľa svojich záujmov, potrieb a skúseností. Mal by však byť jasný a štruktúrovaný a zameriavať sa na príslušné oblasti kvality a otázky pre hodnotenia. Okrem jasného rozhodnutia manažmentu a pracovníkov uskutočniť toto sebahodnotenie, musia byť jasné zodpovednosti a úlohy spojené s týmto postupom.

Postup musí:

⁷ Ravnmark, Lise-Lotte (2003): „A European Guide on Self-assessment for OVP providers“ (Európsky sprievodca k sebahodnoteniu pre poskytovateľov OVP), Technical Working Group on Quality in VET (Odborná pracovná skupina pre kvalitu v OVP), dostupný napríklad na adrese <http://communities.trainingvillage.gr/quality> v angličtine, nemčine, francúzštine a taliančine.

- byť uskutočnený transparentným a spravodlivým spôsobom,
- zapájať všetky dôležité zainteresované osoby,
- používať vhodné metódy hodnotenia,
- zahŕňať vhodné zdieľanie informácií a výsledkov.

Od začiatku musí byť zabezpečená uskutočniteľnosť sebahodnotenia z hľadiska času a zdrojov.

III.3.3 Profil sebahodnotenia: hodnotenia silných stránok a oblastí pre zlepšenie

Pri sebahodnotení je potrebné v posudzovaných oblastiach kvality zistiť silné stránky a oblasti, kde je potrebné sa zlepšiť. V sebahodnotiacej správe je potrebné zaoberať sa činnosťami potrebnými pre zlepšenie a naznačiť ich uskutočnenie. Dobré známym, jednoduchým a z hľadiska času efektívnym postupom na získanie profilu výkonu vo vybraných oblastiach kvality je napríklad SWOT analýza. Silné stránky a oblasti pre zlepšenie je potrebné zistiť na úrovni kritérií jednotlivých oblastí kvality (viď kapitola VII).

III.3.4 Sebahodnotiacia správa

Sebahodnotiacia správa je hlavným dokumentom vzájomného hodnotenia: musí obsahovať všetky informácie nevyhnutné pre prípravu hodnotiacej návštevy. Preto sa musí zaoberať všetkými témami, ktoré sa budú hodnotiť v priebehu vzájomného hodnotenia.

Aj keď si poskytovatelia OVP môžu voľne vybrať metódy a postupy pre sebahodnotenie, musia byť sebahodnotiace správy štandardné a jednotné, aby umožňovali porovnanie jednotlivých poskytovateľov. Popis výsledkov sebahodnotenia musí byť jasný, stručný a musí mať zmysel. Dôkazy podporujúce hodnotenie uvedené v sebahodnotiacej správe je potrebné pripojiť v Prílohe.

Formulár **sebahodnotiacej správy** je súčasťou dokumentu Nástroje.

Prvá časť správy predstavuje aktualizáciu (spresnenie) informácií z listu s úvodnými informáciami, kde sú všetky relevantné údaje o postupe pri hodnotení. Druhú časť tvorí popis poskytovateľa OVP a ponúkaných študijných programov, prehlásenie o poslaní, štatistické údaje a informácie o organizačných záležitostiach. Tretia časť obsahuje výsledky oblastí kvality vybraných pre sebahodnotenie. Má poskytovať hodnotenia silných stránok a oblastí, kde je nutné zlepšenie, a tiež naznačovať špeciálne otázky na hodnotenie pre hodnotiteľov. To pomôže hodnotiteľom zamerať sa na témy, ktoré sú obzvlášť dôležité pre poskytovateľa OVP. Ďalšie dokumenty je možné pripojiť v Prílohe.

III.4 Príprava návštevy hodnotiteľov

III.4.1 Úlohy poskytovateľa OVP

Po stanovení dátumu hodnotiacej návštevy, nábore a prizvania hodnotiteľov, musí organizátor vzájomného hodnotenia zabezpečiť, aby hodnotitelia dostali sebahodnotiaciu správu poskytovateľa OVP a všetky nevyhnutné dokumenty najneskôr mesiac pred uskutočnením návštevy.

III.4.1.1 Odporúčanie: Stretnutie poskytovateľa OVP s tímom hodnotiteľov

Odporúča sa usporiadať stretnutie poskytovateľa OVP s členmi tímu hodnotiteľov, aby sa vyjasnili otázky zo strany hodnotiteľov a prediskutoval program hodnotiacej návštevy. To môže vyžadovať úpravu podrobností hodnotiacich otázok hodnotiteľov, rozhodovanie o metódach hodnotenia a o skupinách zainteresovaných osôb, s ktorými majú hodnotitelia jednať.

Hodnotitelia môžu dostať ďalšie informácie na požiadanie. Na základe stretnutia sa spracuje podrobný program hodnotiacej návštevy.

III.4.1.2 Spracovanie programu pre návštevu hodnotiteľov

Organizátor vzájomného hodnotenia vypracuje podrobný a realistický program návštevy hodnotiteľov. Pri tejto úlohe by mu mal pomáhať odborník na evaluáciu a/alebo hodnotiteľa, pretože program musí odrážať typ metód hodnotenia, ktorý sa použije a uvádzať skupiny zainteresovaných osôb, ktoré sa pri návšteve hodnotiteľa zapoja. Naplánujte program dôkladne, aby návšteva hodnotiteľov bola úspešná.

 Príklady programov návštevy hodnotiteľov sú súčasťou dokumentu Nástroje.

III.4.1.3 Organizácia návštevy hodnotiteľov na mieste

Organizáciu návštevy hodnotiteľov na mieste zabezpečuje organizátor vzájomného hodnotenia, ktorý zodpovedá za hladký priebeh návštevy.

Organizácia návštevy hodnotiteľov na mieste zahŕňa

- výber osôb, s ktorými budú vedené rozhovory,
- rezerváciu miestností a zariadenia,
- vyhotovenie plánu priestorov školy a pripojenie označenia smerov (dobrovoľne),
- pozvanie účastníkov rozhovorov,
- informácie a prizvanie ďalších zapojených zainteresovaných osôb,
- príprava občerstvenia a obeda, organizácia prehliadky objektu atď.

Miestnosti musia byť vhodné a nesmie v nich dochádzať k žiadnemu rušeniu. Počas celého dňa musí byť jedna miestnosť rezervovaná pre priebežné stretnutie tímu hodnotiteľov. Jedna priestranná miestnosť musí byť rezervovaná pre možné diskusie a záverečné stretnutie zástupcov inštitúcie OVP a tímu hodnotiteľov.

III.4.2 Úlohy hodnotiteľov

III.4.2.1 Príprava na vzájomné hodnotenie

K príprave na vzájomné hodnotenie hodnotiteľa potrebujú:

- prečítať a analyzovať list s úvodnými informáciami a sebahodnotiacu správu (a v prípade potreby aj ďalšie informácie),
- zúčastniť sa stretnutia s poskytovateľom OVP pred hodnotiacou návštevou (odporúča sa),
- zúčastniť sa školenia hodnotiteľov,
- vymieňať si názory na obsah sebahodnotiacej správy v rámci tímu hodnotiteľov a dohodnúť sa na témach hodnotenia,
- spoločne s organizátorom vzájomného hodnotenia pripraviť program hodnotiacej návštevy,
- zúčastniť sa stretnutia tímu hodnotiteľov pred realizáciou návštevy,
- pripraviť otázky pre rozhovory a kritéria pre sledovanie.

III.4.2.2 Program školenia hodnotiteľov

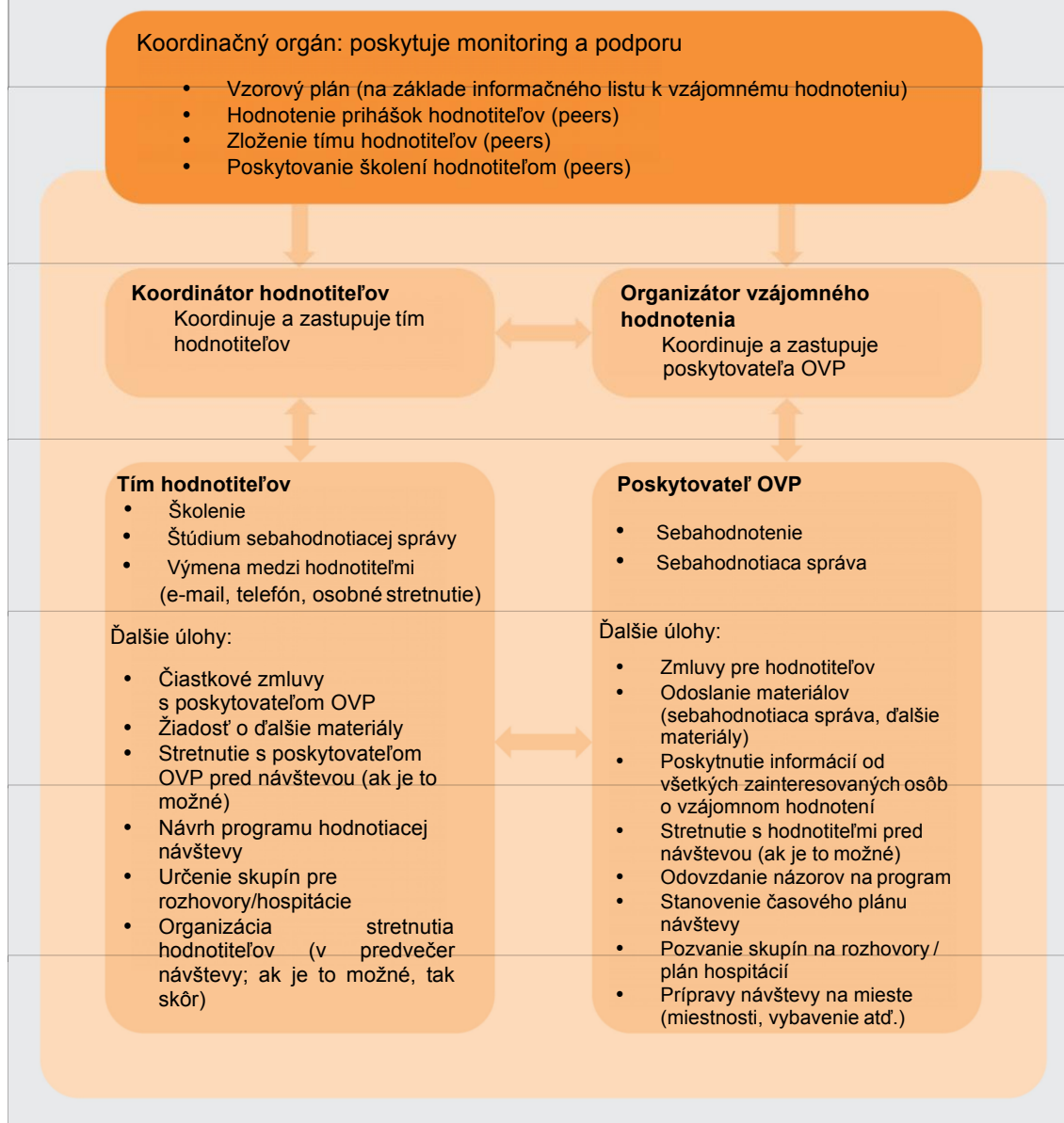
Pred realizáciou musia hodnotitelia absolvovať školenie, ktoré ich pripraví na prácu externých hodnotiteľov (viď kapitola VIII.7.).

III.4.2.3 Prípravné stretnutie hodnotiteľov a prípravné stretnutie s poskytovateľom OVP

Je veľmi dôležité, aby sa hodnotitelia stretli pred hodnotiacou návštevou, spoznali sa a aby sa spoločne pripravili na hodnotiacu návštevu. Podporí sa tým súdržnosť tímu a účinnosť

spolupráce členov tímu pri hodnotení. Je vhodné, aby hodnotitelia pred týmto stretnutím mali prečítanú a zanalyzovanú sebahodnotiacu správu a mohli si tak vymeniť prvé dojmy, klásť špecifické otázky, prediskutovať a navrhovať témy návštevy. Ak je to možné, malo by sa toto stretnutie uskutočniť v deň pred prvým dňom hodnotiacej návštevy. Navyiac sa môžu hodnotitelia stretnúť so zástupcami poskytovateľa OVP, ktorý bude hodnotený (viď. vyššie, kapitola III.4.1.1.). Poskytnutie príležitosti k stretnutiu s poskytovateľom OVP, zvyčajne zastupovaným organizátorom vzájomného hodnotenia, zamerané na kladenie otázok a získavanie odpovedí, môže značne zlepšiť celý postup.

Pre efektívnu organizáciu prípravy sa môžu obe stretnutia naplánovať na rovnaký deň a pokiaľ je to možné, tak ich prepojiť aj so školením hodnotiteľov. V ideálnom prípade navštevujú všetci členovia tímu hodnotiteľov prezenčnú časť programu školenia spoločne. Počas školenia alebo po ňom sa stretne organizátor vzájomného hodnotenia (a prípadne tiež ďalší zodpovední zástupcovia inštitúcie OVP) s hodnotiteľmi. V nadväznosti na diskusiu so zástupcami poskytovateľa OVP, uskutoční sa stretnutie hodnotiteľov.

Graf 5: Zodpovednosti a úlohy pri príprave vzájomného hodnotenia

IV Európske vzájomné hodnotenie – Hodnotiaca návšteva (fáza 2)

IV.1 Čo sa deje pri hodnotiacej návšteve?

V priebehu návštevy uskutočňujú hodnotitelia krátku a stručnú evaluáciu, ktorá sa zameriava na oblasti kvality, ktoré sú zvolené poskytovateľom OVP. Základom pre evaluáciu je analýza vopred dodanej sebahodnotiacej správy a ďalšej relevantnej dokumentácie. Počas návštevy posudzujú hodnotitelia presnosť zistení z dokumentov pri sebahodnotení a uskutočňujú vlastné zisťovanie. To všetko zvyčajne vyžaduje zber ďalších údajov.

Pri evaluácii je možné využiť rôzne metódy. Popri analýze dostupnej dokumentácie (ktorá môže byť počas návštevy rozšírená o ďalšie písomné zdroje) sú najčastejšími metódami rozhovory a skupinové diskusie (focus group) a tiež hospitácie. Zhromaždené údaje potom analyzujú a prerokúvajú hodnotitelia. Na konci návštevy sa poskytovateľovi OVP odovzdá úvodná spätná väzba. V závislosti na cieľoch hodnotenia sa môže hodnotiaca návšteva použiť tiež k rozsiahlejšej výmene informácií medzi hodnotiteľmi a zástupcami poskytovateľa OVP, ktorá zahŕňa konzultácie s hodnotiteľmi.

IV.2 Zhromažďovanie údajov

Na zhromažďovanie údajov sa najčastejšie používajú tieto metódy:

IV.2.1 Skupinové rozhovory a rozhovory s jednotlivcami

Pri hodnotiacej návšteve sa najčastejšie používajú rozhovory. Cieľom je získať čo najviac informácií od rôznych zainteresovaných osôb. Rozhovory môžu byť vedené s jednotlivými osobami alebo so skupinami osôb (zvyčajne s piatimi až šiestimi, maximálne do desať osôb). Skupiny bývajú väčšinou homogénne (focus group), možné sú však tiež rozhovory v skupinách s rôznymi predstaviteľmi zainteresovaných osôb. Skupiny dôležitých zainteresovaných osôb, napríklad študentov a učiteľov, môžu byť pre rozhovory rozdelené na dve nezávislé skupiny, aby sa získala rozsiahla spätná väzba.

S kým sa majú rozhovory viesť?

Zvyčajne majú byť zapojené všetky relevantné zainteresované osoby (kľúčoví aktéri).

Relevancia skupín zainteresovaných osôb závisí na oblasti (oblastiach) kvality, ktorými sa bude hodnotenie zaoberať. Poskytovateľ OVP vyberie dva typy zainteresovaných osôb - respondentov. Pri rozhodovaní o týchto osobách mu môžu pomáhať hodnotitelia a odborník na evaluáciu.

Skupiny respondentov zvyčajne tvoria:

- manažment (riaditeľ inštitúcie, vedúci oddelení atď.),
- pracovníci (vyučujúci a ostatní pracovníci),
- študenti,
- bývalí študenti a
- ostatné zainteresované osoby, napríklad zástupcovia podnikov, rodičia, dodávatelia, sociálni partneri, iné vzdelávacie inštitúcie, školské úrady atď.

Za pozvanie skupiny zodpovedá poskytovateľ OVP, ktorý (kvôli správnosti) musí zabezpečiť, aby v každej skupine zainteresovaných osôb boli reprezentatívne zastúpení všetci partneri pre rozhovory. Hodnotitelia však musia dodať jasné kritéria pre zloženie skupín pre rozhovory a sledovať ich splnenie. Pri vytváraní skupín pre rozhovory je potrebné venovať zvláštnu pozornosť sociálnym aspektom, napríklad formálnej a neformálnej hierarchii, existujúcim konfliktom, rôznym záujmom atď., ktoré môžu nepriaznivo ovplyvniť otvorenosť účastníkov rozhovorov.

Formulár na **zápisy z rozhovorov** je súčasťou dokumentu Nástroje.

IV.2.2 Exkurzia po objekte

Pri prehliadke objektu s doprovodom hodnotí celý tím hodnotiteľov alebo tandem (dvojice, v ktorej by mal byť v ideálnom prípade koordinátor hodnotiteľov píšuci hodnotiacu správu), infraštruktúru a vybavenie. V priebehu tejto prehliadky objektu sa môžu zhromažďovať aj neformálne informácie.

IV.2.3 Hospitácie hodnotiteľov (v triedach, laboratóriách, dielňach, na ihriskách atď.)

V priebehu hodnotiacej návštevy môžu hodnotitelia uskutočňovať hospitácie. Najčastejšie sú to hospitácie v triedach, môžu sa však uskutočňovať aj pri praktickom výcviku, t.j. v laboratóriách, dielňach atď., a pri iných spoločenských situáciách (prestávky a pod.).

Hospitácie musia byť dobre pripravené. Dopredu musí byť stanovený cieľ (ciele) a predmet hospitácie (pokiaľ možno spoločne s hodnotenými osobami) a musí byť navrhnutý systematický postup pre zapisovanie poznámok. Pri evaluácii je potrebné zoskupovať hodnotenia jednotlivých situácií tak, aby sa závery zameriavali na poskytovateľa OVP ako celok a nie na jednotlivých učiteľov⁸.

S prehliadkou objektu môže byť spojené pozorovanie určitých činností so zameraním na učiteľov a študentov - v takomto prípade zaberie prehliadka viac času. Okrem individuálnych hospitácií v triedach, ktoré sa zvyčajne zameriavajú na určitú tému, môžu byť pozorované jednotlivé triedy počas celého dňa alebo niekoľko tried v kratších časových úsekoch.

V.1.1 Ostatné metódy

Popri vyššie popísaných najbežnejších prvkoch hodnotiacej návštevy sa môžu pri plnení cieľov hodnotenia použiť aj iné metódy, napríklad (krátke) dotazníky a ankety, zber a analýza príslušných dokumentov, pozorovanie jednotlivých osôb alebo tried, hodnotenie fotografií, videonahráviek alebo obrázkov, hranie rolí atď.

IV.3 Analýza údajov

Hodnotitelia musia pred hodnotiacou návštevou uskutočniť predbežnú analýzu a evaluáciu na základe sebahodnotiacej správy. V priebehu návštevy sa odporúča roztriediť a prediskutovať zistenia z jednotlivých stretnutí a činností ihneď po ich skončení. Hodnotitelia by nemali robiť unáhlené závery, ale dôkladne zvažovať zistené dôkazy a snažiť sa zhromaždiť ďalšie informácie, hlavne ak nie sú zistenia presvedčivé. Vyhodnotenie zistení na základe komunikácie - najmä so žiakmi ako koncovými príjemcami alebo so zodpovedným vedením - môže tiež pomôcť pri posudzovaní predchádzajúcich názorov a k získaniu ucelenejšieho dojmu. Je potrebné vyhradiť dostatok času na opakované výmeny informácií medzi dvojicami hodnotiteľov, aby bolo možné zhromaždené informácie zostručiť, analyzovať a prediskutovať a tiež na konečný rozbor zistení v celom tíme hodnotiteľov.

Európske vzájomné hodnotenie v praxi: dostatočný čas na analýzu

Skúsenosti hodnotiteľov z pilotnej fázy projektu „Peer review in initial VET“ naznačujú, že je dôležitý dostatok času na analýzu. Ak sa program návštevy zameria primárne na kumuláciu veľkého množstva údajov, ostane príliš málo času na analýzu a vyhodnotenie týchto údajov. Hodnotitelia sa cítia preťažení, stresovaní a sklamaní a pociťujú problémy, keď dôjde k záverečnej evaluácii. Preto je potrebné nájsť rovnováhu medzi požiadavkou na zhromaždenie rozsiahleho súboru údajov od rôznych zainteresovaných osôb (vid'. nižšie „triangulácia“) a potrebou dôkladnej analýzy a prerokovanie zistení.

⁸ Ak sa zistia vážne problémy, ktoré sa týkajú jednotlivca - učiteľa, mala by byť spätná väzba odovzdaná priamo dotknutému učiteľovi (a prípadne tiež riaditeľovi) a záležitosť by sa nemala zmieňovať v správe zo vzájomného hodnotenia.

IV.4 Hodnotenia a spätná väzba

Ústredným prvkom vzájomného hodnotenia je samotné hodnotenie, t.j. odborný posudok hodnotiteľov. Je nevyhnutné vyhradiť dostatok času na náročnú úlohu usporiadania a zovšeobecnenia zistení, posúdenie ich spoľahlivosti a relevantnosti, prerokovanie rôznych pohľadov a názorov v tíme hodnotiteľov a dosiahnutie zhody na spoločných záveroch.

Pred stretnutím s poskytovateľom OVP zorganizovaným za účelom oznámenia názorov hodnotiteľov (spätnej väzby) by sa malo konať záverečné stretnutie hodnotiteľov. Na tomto stretnutí posudzujú hodnotitelia zhromaždené údaje a zoradia ich z hľadiska relevantnosti a reprezentatívnosti. Dôležitá záležitosť je možné vybrať a prezentovať na záverečnom stretnutí s poskytovateľom OVP. Pri stretnutiach hodnotiteľov je potrebné brať do úvahy rôzne pohľady jednotlivých členov tímu. Odporúča sa, aby sa hodnotitelia na záveroch dohodli; informácie o rozdielnych názoroch by sa mali odovzdávať len vtedy, ak sa nemôžu hodnotitelia zhodnúť. Všetky hodnotenia je potrebné zdôvodniť a preukázať.

Formulár pre **hodnotenia oblastí kvality** je súčasťou dokumentu Nástroje.

IV.4.1 Ústna spätná väzba

Veľmi užitočným prvkom je stretnutie k oznámeniu názorov a stanovísk spätnej väzby, (feedback) na konci hodnotiacej návštevy, pri ktorej hodnotitelia oznamujú svoje zistenia (a prípadne tiež svoje odporúčania) hodnotenej inštitúcii. Toto stretnutie umožňuje komunikatívnu validáciu – priame komentáre zo strany inštitúcie, vrátane vysvetlení nedorozumení alebo irelevantných záverov – a výmenu informácií medzi hodnotiteľmi a hodnotenou inštitúciou.

Spätná väzba môže byť deskriptívna - len popis zistení z hodnotiacej návštevy – alebo môže zahŕňať správu o hodnotení, určenie silných stránok a oblastí, kde je možné zlepšenie. V prípade Európskych vzájomných hodnotení⁹ to bude zvyčajne druhá varianta.

Odovzdávanie a prijímanie spätnej väzby predstavuje samozrejme náročnú úlohu. Na jednej strane si musia byť hodnotitelia plne vedomí svojej zodpovednosti pri poskytovaní užitočnej a kritickej spätnej väzby poskytovateľmi OVP priateľským a odborným spôsobom. Pri prezentácii hodnotenia na stretnutí na konci hodnotiacej návštevy je potrebné názory pripraviť a formulovať s veľkou starostlivosťou, aby sa nedotkli zástupcov poskytovateľa OVP a aby nevznikali konflikty.

Zástupcovia poskytovateľa OVP sa na druhej strane nemôžu obhajovať ani búriť proti zisteniam, ale musia spätnú väzbu prijať ako cennú informáciu pre ich snahu o rozvoj a rast. Cieľom tejto ústnej výmeny názorov musí byť plné vzájomné pochopenie obsahu spätnej väzby.

Hodnotitelia a poskytovateľ OVP musia spolupracovať pri konštruktívnom nakladaní so spätnou väzbou. Pomôže, keď pracovníci hodnoteného poskytovateľa OVP zaujmú sebavedomý postoj a zároveň uznajú kritiku. Hodnotitelia sa musia zdržať akýchkoľvek paušálnych hodnotení alebo tvrdení zameraných na určité osoby. Výroky zúčastnených osôb nesmú byť urážlivé, popisy musia byť čo najjasnejšie a nesmú byť abstraktné. Hodnotitelia sa musia zameriavať na správanie a nie na predpokladané osobné vlastnosti, okrem negatívnych aspektov je potrebné zmieniť tiež pozitívne závery. Posudky a závery musia byť podložené faktami a pozorovaniami.

⁹ Popisná spätná väzba bude poskytnutá, ak 1) poskytovateľ OVP výslovne požiada o spätnú väzbu tohto typu, alebo 2) kultúrne postoje voči spätnej väzbe a/alebo nedostatok negatívnych skúseností poskytovateľa OVP v oblasti externej evaluácie vyžadujú opatrný postup.

Kontrolný zoznam k reflektívnej a konštruktívnej spätnej väzbe je súčasťou dokumentu Nástroje.

IV.4.2 Záverečné hodnotenie

Záverečné hodnotenie spracujú hodnotitelia až po stretnutí, na ktorom sa odovzdáva spätná väzba (vrátane potvrdenia zistení na základe komunikácie), aby bolo možné vziať do úvahy poznámky a názory poskytovateľa OVP. Hodnotenia a závery budú zahrnuté do hodnotiacej správy zo vzájomného hodnotenia.

IV.4.3 Odporúčania

Odporúčania sú zvyčajne súčasťou postupov hodnotenia. V Európskom vzájomnom hodnotení stanovujú hodnotitelia oblasti, v ktorých je možné zlepšenie, a naznačia tak poskytovateľom OVP, že majú v týchto oblastiach niečo vykonať.

Odporúčania nad rámec tohto indikatívneho hodnotenia vydávajú hodnotitelia len vtedy, ak o ne požiada poskytovateľ OVP. Ak poskytovateľ OVP odporúčania hodnotiteľov v priebehu vzájomného hodnotenia nepožaduje, je potrebné túto skutočnosť vyjasniť pred uskutočnením hodnotiacej návštevy – pri poverení hodnotiteľov – alebo aspoň včas pred konaním stretnutia, na ktorom sa poskytuje spätná väzba.

Pokiaľ si poskytovateľ OVP želá, odporúčania môžu byť prezentované a prerokované počas návštevy pri otvorenej výmene názorov medzi hodnotiteľmi a zástupcami inštitúcie. Takáto diskusia sa následne musí zamerať na vzájomnú výmenu informácií a poučenia z dobrej praxe.

IV.4.4 Konzultácie s hodnotiteľmi

Spätná väzba je hlavným prvkom zlepšovania kvality a vzájomného učenia v rámci vzájomného hodnotenia. Spätná väzba môže byť jednosmerným oznámením, ale môže sa tiež vyvinúť dialóg medzi hodnotiteľmi a hodnotenou inštitúciou. Pri diskusii o silných stránkach a oblastiach, kde je možné zlepšenie, môžu hodnotitelia rovno navrhnúť odporúčanie k určitým témam. Je však pri tom potrebná opatrnosť: hodnotitelia sa musia jasne zamerať na danú situáciu a nesmú sa snažiť hodnoteného poskytovateľa OVP presvedčiť, aby prijal riešenie, ktoré malo úspech v ich domovských inštitúciách. Hodnotitelia musia hrať úlohu poradcov (konzultantov) len vtedy, pokiaľ ich o to poskytovateľ OVP výslovne požiada.

IV.4.5 Čo sa stane, ak zistia hodnotitelia závažné fakty, o ktoré neboli požiadaní?

Aj keď sa má hodnotenie zameriavať predovšetkým na zvolené oblasti kvality, môže sa stať, že hodnotitelia zistia niečo dôležité o záležitostiach, ktoré nepatria do zvolených oblastí kvality. V tomto prípade by sa mali hodnotitelia a poskytovatelia OVP spoločne rozhodnúť, ako s týmito zisteniami naložia. Aj keby odchýlky od dohodnutých tém mali byť obmedzené, užitočná spätná väzba by sa nemala automaticky potláčať, ak sa nehodí do vopred dohodnutého rozsahu. Ďalšie zistenia môžu byť prezentované len ústne (napr. na stretnutí zameranom na poskytnutie spätnej väzby) alebo sa môžu pripojiť k správe z hodnotiacej návštevy ako príloha.

IV.5 Plnenie štandardov kvality

IV.5.1 Triangulácia¹⁰

Používanie rôznych metód a zdrojov informácií pre kumuláciu údajov prispieva ku kvalite hodnotenia z hľadiska objektivity, spoľahlivosti a platnosti. Rôzne hľadiská jednotlivých

¹⁰ V humanitných vedách sa termínom triangulácia označuje prístup zahŕňajúci rôzne metódy a zdroje informácií.

zainteresovaných osôb, ktorých názory si hodnotitelia vyžadujú v priebehu hodnotiacej návštevy, umožnia hodnotiteľom (peers) získať presnejší a komplexnejší obraz.

IV.5.2 Validácia na základe komunikácie

Validácia na základe komunikácie sa používa v kvalitatívnom výskume v sociológii na zlepšenie validity výsledkov: od jednotlivých zainteresovaných osôb sa systematicky požaduje spätná väzba tak, aby bolo možné skúmať zhromaždené údaje a ich interpretácia. Validáciu na základe komunikácie je možné v procese vzájomného hodnotenia uskutočniť kedykoľvek je to potrebné, vo väčšine prípadov sa použije v konečných fázach návštevy, t.j. tesne pred stretnutím s poskytovateľom OVP zameraným na spätnú väzbu, počas neho alebo tesne po stretnutí.

IV.5.3 Základné pravidlá pre hodnotiteľov

Nevyhnutnou požiadavkou súvisiacou s kvalitou je profesionálne správanie hodnotiteľov. Musia zaujímať kritický postoj a zároveň zostať otvorení a chápaivi.

 Zoznam základných pravidiel pre hodnotiteľov je súčasťou dokumentu Nástroje.

IV.5.4 Riadenie času

Dobré hospodárenie s časom (time management) je základom pre úspech vzájomného hodnotenia. Je potrebné reálne naplánovanie programu hodnotiacej návštevy, pretože aktivity zvyčajne trvajú dlhšie, ako bolo naplánované: ak je program príliš naplnený, môže každé malé oneskorenie vyvolať veľké problémy (skrúti sa doba na rozhovory, hospitácia nezačne včas, oneskorenia sa začnú spočítavať, činnosti je potrebné presúvať krátko pred ich konaním atď.). V programe je preto potrebné vyhradiť určitý čas na prípadné oneskorenie (napríklad naplánovať dlhšie prestávky).

Počas návštevy je dôležité sledovať čas. Za miestnu organizáciu počas celej hodnotiacej návštevy – dostupnosť účastníkov rozhovorov a miestností pre zber údajov, organizáciu záverečného stretnutia, zabezpečovania občerstvenia a dopravy (ak je potrebné) – zodpovedá organizátor vzájomného hodnotenia.

V neposlednom rade sa od hodnotiteľov požaduje vysoká disciplína pri dodržiavaní dohodnutých termínov. Koordinátor hodnotiteľov (ktorému môže pomáhať odborník na evaluáciu) preberá hlavnú zodpovednosť za časovú organizáciu v tíme hodnotiteľov. Koordinátor hodnotiteľov musí zabezpečiť dodržiavanie časového rámca programu, presnosť zo strany hodnotiteľov, zabrániť prílišnému predlžovaniu diskusií. Koordinátor tiež prijíma rozhodnutie, ako využiť obmedzený čas, ktorý je k dispozícii, v prípade, že vzniknú problémy.

IV.6 Trvanie hodnotiacej návštevy

Trvanie hodnotiacej návštevy závisí na veľkosti poskytovateľa OVP, rozsahu oblastí kvality a dobe, ktorá je k dispozícii. Odporúča sa naplánovať návštevy kratšie, pretože 1) hodnotiaca návšteva do istej miery naruší rutinné postupy u poskytovateľa OVP a 2) hodnotitelia nebudú pravdepodobne môcť zo svojho pracoviska odísť na dlhšiu dobu. Odporúča sa, aby návštevy trvali najviac 2 až 3 dni.

IV.7 Prvky hodnotiacej návštevy

 Vzorový **program hodnotiacej návštevy** je súčasťou dokumentu Nástroje.

IV.7.1 Nepovinné: Stretnutie zamerané na otázky a odpovede

Ak hodnotitelia potrebujú informácie alebo vysvetlenie od poskytovateľa OVP (napríklad k sebahodnotiacej správe, témam evaluácie alebo iným relevantným záležitostiam), je potrebné vyhradiť určitú dobu na stretnutie venované otázkam a odpovediam s organizátorom vzájomného hodnotenia a/alebo inými zástupcami poskytovateľa OVP.

V ideálnom prípade sa má toto stretnutie uskutočniť pred hodnotiacou návštevou, buď na stretnutí medzi hodnotiteľmi a poskytovateľom OVP, kde sa prerokováva program, alebo pred stretnutím hodnotiteľov v predvečer hodnotiacej návštevy, respektíve po tomto stretnutí (ak sa koná v objekte poskytovateľa OVP alebo v blízkosti). Pokiaľ to nie je možné, je potrebné vyhradiť určitú dobu na otázky a odpovede na začiatku návštevy, napríklad pri uvítacom stretnutí.

V.6.1 Uvítacie a prvé stretnutie s poskytovateľom OVP

Organizátor vzájomného hodnotenia privíta hodnotiteľov a uistí sa, či prebehla organizačná príprava. Hodnotitelia sa predstavia inštitúcii OVP a organizátor zhrnie účel a cieľ postupu hodnotiacej návštevy a uvedie časový plán. Môžu byť prítomní aj vedúci pedagogickí pracovníci/vedúci oddelení.

V.6.2 Rozhovory, hospitácie, návšteva na mieste a analýza v dvojici hodnotiteľov

Osoby, s ktorými majú byť vedené rozhovory (zainteresované osoby, napríklad študenti, bývalí študenti, učitelia, zástupcovia zainteresovaných osôb atď.), sa zúčastňujú rozhovorov v skupinách približne 5 osôb v trvaní 45 - 60 minút. V rámci rozhovorov nepripravujte viac ako 5 alebo 6 otázok pre každú skupinu. Ak je v skupinách pre rozhovory viac osôb, je potrebné znížiť počet otázok, inak nebudú môcť z časových dôvodov všetci zodpovedať všetky otázky.

Na podporu hladkého priebehu rôznych aktivít pri návšteve je vhodné naplánovať organizáciu rozhovorov a ostatné činnosti, a nakresliť schému, z ktorej bude zrejmé, kto sa bude koho pýtať a kedy a kde sa budú rozhovory konať. Táto organizačná schéma (tabuľka) môže byť zahrnutá v programe hodnotiacej návštevy.

Vzorové **organizačné schémy pre hodnotiace návštevy** sú súčasťou dokumentu Nástroje.

Ak sa uskutočňujú hospitácie, je potrebné vyplniť pokyny pre hospitácie a po skončení hospitačného stretnutia zhrnúť zistenia.

Pre rozbor zistení z rozhovorov/hospitácií je potrebné vyhradiť dostatok času. Pri prvej analýze bude potrebné venovať najmenej polhodinu rozboru hodinového rozhovoru. Ak chceme zostaviť realistický program, musíme počítať tiež s prestávkami.

IV.7.3.1 Stretnutie tímu hodnotiteľov k vykonaniu prvej internej analýzy poznatkov

Pri internej analýze sa tím hodnotiteľov snaží získať prehľad o hlavných výsledkoch, aby mohol pripraviť záverečné stretnutie s poskytovateľom OVP. Prebieha štrukturovaný rozhovor, ktorý sleduje koordinátor hodnotiteľov alebo odborník na evaluáciu. Pripravuje sa stručná a užitočná spätná väzba pre učiteľov, iných pracovníkov a manažment. Pri dvojdennej návšteve je potrebné tejto úlohe rezervovať najmenej tri hodiny.

IV.7.4 Stretnutie zamerané na spätnú väzbu

Ako sme už uviedli, záverečné stretnutie na konci hodnotiacej návštevy je veľmi dôležitým prvkom hodnotenia. Hlavným účelom stretnutia je spätná väzba poskytovateľovi OVP a vyhodnotenie poznatkov na základe komunikácie.

Stretnutia, na ktorom je poskytovaná spätná väzba, by sa mali zúčastniť všetci hodnotitelia. Pri odovzdávaní spätnej väzby môžu byť aktívni všetci, alebo môže byť zvolená jedna osoba, ktorá spätnú väzbu prednesie – zvyčajne je to koordinátor hodnotiteľov. Záverečnému stretnutiu môže predsedáť odborník na evaluáciu.

Zo strany poskytovateľa OVP by sa malo záverečného stretnutia zúčastniť aspoň vedenie a organizátor vzájomného hodnotenia. Počet účastníkov sa môže zvýšiť v závislosti na internej stratégii poskytovateľa OVP. Prednesenie výsledkov veľkému počtu učiteľov a iných pracovníkov hodnoteného poskytovateľa OVP môže pomôcť, pretože sa tým celý postup stáva veľmi transparentným pre všetkých zúčastnených a reakcia môže byť okamžitá. Ešte účinnejšie ako pri samotnom predložení písomnej správy sa tiež môže zvyšovať povedomie o problémoch. Ďalej je zabezpečené šírenie výsledkov v rámci poskytovateľa OVP. Veľké

stretnutie je však nákladné a môže byť pre poskytovateľa OVP organizačne náročné. Preto je možné hľadať iné cesty pre šírenie poznatkov v rámci organizácie.

Hodnotitelia prezentujú zhrnuté poznatky a hodnotenia pre každú oblasť hodnotenia (napr. prostredníctvom znázornení v prezentácii v programe PowerPoint, na tabuli, atď.). Učiteľov a vedenie informujú o svojich poznatkoch. Ak je konzultácia s hodnotiteľmi jedným z hlavných cieľov hodnotiacej návštevy, rozšíri sa stretnutie tak, aby zahŕňalo ďalšie diskusie.

IV.7.5 Úvahy o výsledkoch a meta-evaluácia postupu

Po validácii na základe komunikácie sa hodnotitelia stretnú, aby skontrolovali zistenia a hodnotenia. Hodnotiaca návšteva končí zhrnutím návštevy tímom hodnotiteľov.

Toto záverečné stretnutie hodnotiteľov má dva ciele:

- Je potrebné premýšľať o zisteniach a otázkach zo záverečného stretnutia a znovu ich prediskutovať. Tímy hodnotiteľov revidujú svoje hodnotenia oblastí kvality.
- Pri meta-evaluácii diskutujú členovia tímu hodnotiteľov o svojich skúsenostiach a poskytujú tak návrhy pre ďalší rozvoj vzájomného hodnotenia.

List pre dokumentáciu meta-evaluácie hodnotiteľov je súčasťou dokumentu Nástroje.

V Európske vzájomné hodnotenie – správa z hodnotiacej návštevy (fáza 3)

Správa z hodnotiacej návštevy je záverečným dokumentom. K tejto správe by mali prispieť všetci hodnotitelia. Napísať správu však môže len jedna osoba alebo dve osoby, a ostatní hodnotitelia môžu odovzdať svoje poznámky. Odporúča sa, aby za spracovanie správy zodpovedal koordinátor hodnotiteľov spoločne s odborníkom na evaluáciu. Hodnotitelia by mali zvyčajne dospieť k spoločným záverom a odporúčaniam v diskusii a na základe argumentácie; ak to nie je možné, je potrebné uviesť aj rozdielne názory.

Európske vzájomné hodnotenie v praxi: vypracovanie správy

Pilotná fáza projektu „Peer review in initial VET“ jasne ukázala, že je potrebné začať písanie správy už v priebehu hodnotiacej návštevy: akonáhle sa hodnotitelia vrátia do svojho obvyklého pracovného prostredia, môže byť dokončenie správy odkladané celé týždne a dokonca mesiace. Navyše, hodnotitelia po skončení návštevy zvyčajne nemôžu komunikovať navzájom priamo.

Preto sa odporúča, aby dospeli k spoločným záverom v priebehu hodnotiacej návštevy a aby hlavné výsledky hodnotenia boli už zaznačené do formulárov vyplňaných vo fáze analýzy (formulár pre hodnotenia oblasti kvality, správa z hodnotenia). Pokiaľ sú nutné (zvyčajne menej významné) zmeny po potvrdení na základe komunikácie s poskytovateľom OVP, majú sa rovnako uskutočniť okamžite, aby okrem určitých drobných detailov bol návrh správy hotový už na konci hodnotiacej návštevy.

Hodnotený poskytovateľ OVP musí mať príležitosť vyjadriť sa k návrhu správy. Konečná správa musí brať tieto jeho poznámky do úvahy. Konečná správa je adresovaná primárne poskytovateľovi OVP. Všetky príslušné interné skupiny zainteresovaných osôb (učitelia, študenti, ďalší zamestnanci atď.) musia mať k správe prístup.

Navyše, poskytovateľ OVP môže správu z hodnotenia poskytnúť aj príslušným externým zainteresovaným osobám a / alebo školským úradom. Časti správy sú často sprístupňované (zvyčajne to býva jej zhrnutie) širšej verejnosti, napr. prostredníctvom Internetu.

V.1 Štruktúra správy vzájomného hodnotenia

Z dôvodu zachovania kontinuity a transparentnosti by správa z hodnotiacej návštevy mali mať rovnakú štruktúru a formát ako sebahodnotiaca správa. Správa musí uvádzať silné stránky a oblasti pre zlepšenie a možno tiež – ak o to požiada hodnotený poskytovateľ OVP – odporúčania.

Správa z hodnotiacej návštevy obsahuje:

Názov, obsah (glosár a zoznam skratiek, ak je to potrebné)

1. List s údajmi
2. Krátky portrét poskytovateľa OVP (zhruba 1 stránka)
3. Postup hodnotiacej návštevy
4. Hodnotenie oblastí kvality
5. Celkové hodnotenie
6. Prílohu, napr. program návštevy, pokyny k rozhovorom, pokyny k hospitáciám

 Formulár **správy zo vzájomného hodnotenia** je súčasťou dokumentu Nástroje.

V.2 Zásady pre spracovanie správy zo vzájomného hodnotenia

Keď koordinátor hodnotiteľov (s pomocou odborníka na evaluáciu) spracuje správu, odovzdá ju ostatným hodnotiteľom na posúdenie.

Správa musí obsahovať popis poznatkov z hodnotiacej návštevy a hodnotenia týchto poznatkov kritickými priateľmi (hodnotiteľmi). Zdôraznia sa v nej silné stránky a oblasti, kde je nutné zlepšenie, a uvedú sa závery. Pokiaľ s tým súhlasí poskytovateľ OVP, môžu byť súčasťou správy tiež odporúčania.

Správa musí obsahovať len výsledky, ktoré boli prednesené poskytovateľovi OVP (napr. pri validácii). V správe nesmie byť nič, čo by poskytovateľa OVP prekvapilo. Správa tiež nesmie obsahovať žiadne pripomienky k jednotlivcom. Návrh správy prečíta a potvrdí inštitúcia OVP, ktorá k nej môže mať pripomienky.

V.3 Od hodnotiacej návštevy k záverečnej správe

VI Európske vzájomné hodnotenie – realizácia opatrení (fáza 4)

Evalúácia musí mať vždy nejaký vplyv na praktickú prácu: je potrebné vyvodiť závery a realizovať postupy pre zmenu (viď. pracovná skupina pre kvalitu v oblasti OVP, 2004, 9 f.), aby neboli čas a úsilie vynaložené na hodnotenie zbytočné. Využitie výsledkov hodnotenia v praxi je veľmi dôležitým prvkom z hľadiska systematického, kontinuálneho a udržateľného zlepšovania kvality. Vedenie zodpovedá za dôsledné využitie výsledkov hodnotenia (viď tiež kapitola III.1.1).

VI.1 Ako interpretovať a využívať výsledky zo vzájomného hodnotenia

Interpretácia a využívanie výsledkov hodnotenia zvyčajne patrí v rámci systematického zlepšovania na úrovni poskytovateľa OVP k náročným úlohám. Vo vzájomnom hodnotení priamo zlepšuje stanovenie vhodných cieľov a opatrení niekoľko prvkov procesu.

V hodnotiacej správe a pri stretnutí zameranom na spätnú väzbu, budú otvoreným a zrozumiteľným spôsobom naznačené oblasti, kde je nutné zlepšenie. Validácia poznatkov na základe komunikácie a možnosť dialógu medzi hodnotiteľmi a zástupcami poskytovateľa OVP ďalej prehlbujú pochopenie a uznanie spätnej väzby. Pokiaľ je to vhodné, môžu hodnotitelia odovzdať tiež odporúčanie k postupu ďalšieho skúmania.

Samotné hodnotenie navyše podporuje výklad údajov zo sebahodnotenia aj údajov zhromaždených v priebehu hodnotiacej návštevy z hľadiska kvality: spätnú väzbu musia hodnotitelia odovzdať poskytovateľovi OVP ako ľahko pochopiteľné a užitočné informácie pre budúce smerovanie postupov zameraných na zmenu.

VI.2 Ako pripraviť postupy pre zmenu

Pre uplatnenie výsledkov v praxi sa navrhuje systematický postup založený na cykle kvality. Mal by byť podporovaný otvorenou a ucelenou informačnou politikou, ktorá zabezpečí, že všetky relevantné zainteresované osoby budú mať prístup k výsledkom hodnotenia. Ak je to možné, v rámci inštitúcie by sa mala konať otvorená debata pred zavádzaním postupov zmien v praxi. To všetko zlepší kvalitu prijatých rozhodnutí, motiváciu a angažovanosť zo strany poskytovateľa OVP.

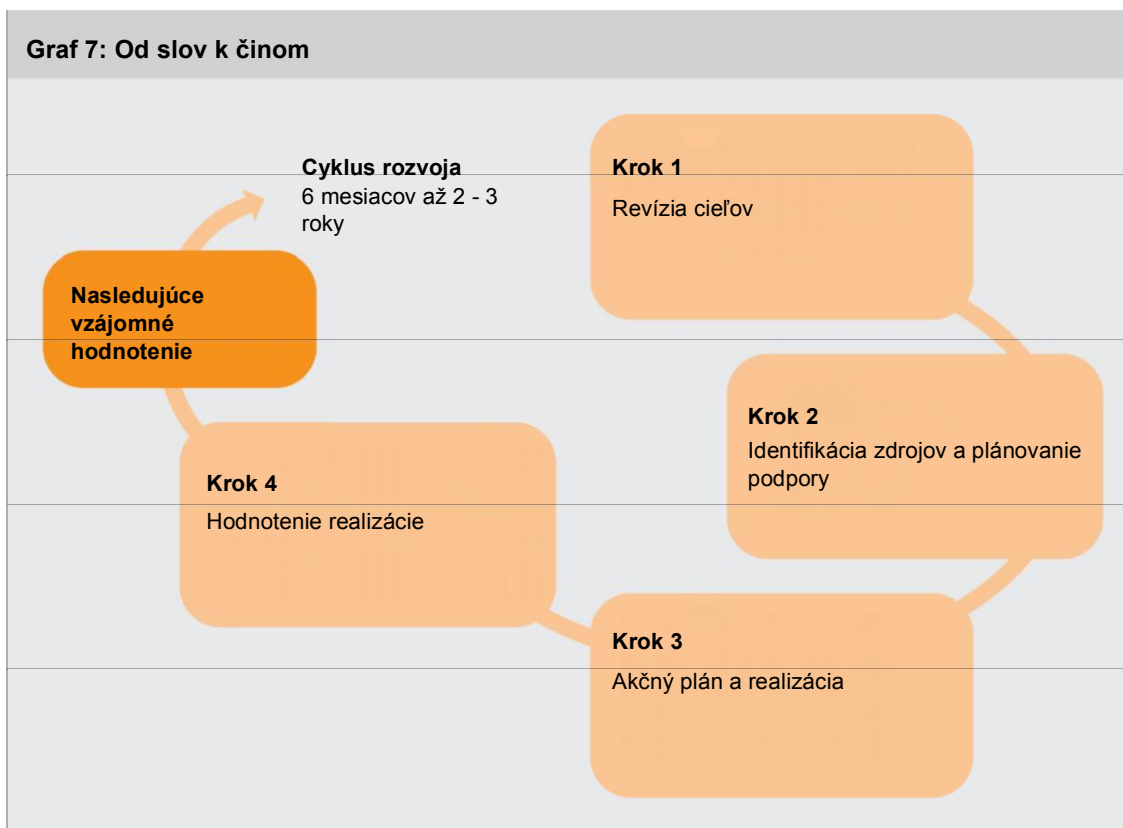
VI.3 Ako pokračovať - systematický prístup k postupom pre zmenu

VI.3.1 Revízia cieľov

Pokiaľ je to možné, postupy pre zmenu majú byť plánované na základe spolupráce v rámci inštitúcie. Táto spolupráca by mala začínať revíziou cieľov v oblasti kvality a plánovaním na základe výsledkov sebahodnotenia a hodnotiacej správy.

Revízia by sa mala týkať strategickej a prevádzkovej úrovne, ktoré by mali byť navzájom prepojené. Dosiahnutie prevádzkových cieľov by malo byť možné v reálnom časovom rámci 6 mesiacov až 2-3 rokov. Odporúča sa, aby prevádzkové ciele boli stanovené ako ciele SMART:

S	špecifické
M	merateľné
A	atraktívne
R	realistické
T	termínovateľné

VI.3.2 Vyjasnenie zdrojov a plánovanie podpory

Pre plnenie plánu je nevyhnutné identifikovať dostupné zdroje a začleniť plán do celého procesu rozvoja inštitúcie. Pri tom je potrebné brať do úvahy potreby jednotlivcov a potreby inštitúcie:

- Ktoré podporné sily existujú a ktoré je možné využiť? (napr. siete, učitelia)
- Ktoré podporné štruktúry je možné aktivovať? (napr. skupiny zamerané na kvalitu, vzájomné hospitácie v triedach, mentoring, supervízie, vzájomné kaučovanie, projektové skupiny atď.)
- Aké finančné, personálne (interné a externé) a časové zdroje sú k dispozícii?
- Akým bariéram a úskaliam je potrebné venovať pozornosť?
- Ako môžeme zvládať náročné situácie?
- Ako prekonáme odpor?
- Potrebujeme poradiť? Prečo? V čom? Kto nám môže poradiť?
- Potrebujeme školenie, nové metódy alebo nové vzory činnosti?
- Sú školiace programy pre učiteľov vhodné a dostačujúce?

Na základe informácií o zdrojoch a podpore sa spracuje realistický a motivujúci akčný plán a harmonogram.

VI.3.3 Akčný plán a jeho plnenie

Pri zostavovaní akčného plánu môžeme použiť napríklad nasledujúce otázky:

- Ako začneme? Aké budú nasledujúce kroky? Aké sú priority?

- Čo musíme urobiť, aby sme dosiahli ciele?
- Sú strednodobé ciele a míľniky adekvátne?
- Aké zdroje (finančné, personálne, časové) sú k dispozícii?
- Kto je zapojený alebo kto je zodpovedný?
- Bolo by vhodné menovať riadiacu skupinu?
- Kto bude schvaľovať akčný plán?
- Ako budeme informovať o akčnom pláne?

Jednotlivé kroky rozvoja je možné zaznamenať do akčného plánu:

Tabuľka 2: Akčný plán

Činnosti	Priority	Časový rámec	Zodpovedná osoba	Zdroje
Čo je potrebné vykonať?	Čo je naliehavé?	Dokedy?	Kto?	Čo potrebujeme?

VI.3.4 Hodnotenie realizácie - plánovanie ďalšieho hodnotenia

Všetky plány rozvoja na úrovni jednotlivcov aj inštitúcie vyžadujú ďalšie skúmanie. Evaluácia musí zahŕňať zhodnotenie plnenia stanovených cieľov. Pri hodnotení úspešnosti opatrení vedúcich k zlepšeniu si môžeme položiť napríklad tieto otázky:

- Ako spoznáme, že sme urobili nejaký pokrok? Ako zistíme, či sme dosiahli svoje ciele? Aké kritéria a ukazovatele úspechu môžeme formulovať? Ktoré metódy spätnej väzby používame?
- Komu sa zodpovedáme? Komu musíme predkladať správy? Kto nám pripomína, aby sme sledovali svoje ciele a plány, ak ich zanedbávame?
- Aké pozitívne dôsledky môžeme očakávať, ak splníme svoje ciele? Ako sa odmeňujeme, keď dosiahneme ciele? Aké sú dôsledky, keď ciele nedosiahneme?

Sebahodnotenie implementácie postupov pre zmenu môže byť opäť doplnené externou spätnou väzbou prostredníctvom vzájomného hodnotenia - a tým sa zaháji ďalší cyklus nepretržitého zvyšovania kvality.

VII Oblasti kvality

VII.1 Kvalita poskytovania OVP a stanovenie oblastí kvality

Čo znamená kvalita poskytovania OVP? Pojem kvalita je veľmi všeobecný. Kvalita závisí na kontexte, t.j. ak chceme definovať kvalitu, musíme poznať konkrétny kontext. Odborná pracovná skupina pre oblasť kvality v OVP (viď. Fauršchou, 2003) uvádza užitočnú definíciu: **kvalitu je potrebné chápať v súvislosti s plnením cieľov spojených s poskytovaním OVP, t.j. je potrebné analyzovať skutočnosť na základe očakávania:**

Kvalita = skúsenosť (Skutočnosť) / Očakávania (Ciele)

Ak teda chceme určiť, aký typ poskytovania OVP má vysokú kvalitu a aký nie, musí byť jasné, aké sú špecifické ciele poskytovania OVP v danom kontexte. Ciele môžu byť na rôznych úrovniach systémov OVP a môžu sa do určitej miery líšiť v jednotlivých krajinách a u jednotlivých poskytovateľov OVP. Neexistuje teda žiadna všeobecne prijímaná definícia alebo popis kľúčových záležitostí kvality v oblasti OVP.

Úspech vzájomného hodnotenia však závisí na tom, ako užitočné a relevantné sú posudzované oblasti kvality. Navyše je možné zabezpečiť transparentnosť a komparatívnu hodnotu medzi rôznymi hodnoteniami len vtedy, ak slúži ako východzí bod nejaký spoločný rámec.

Preto bol pre Európske vzájomné hodnotenie stanovený rámec oblastí kvality, ktorý:

- zahŕňa všetky dôležité oblasti vysoko kvalitného poskytovateľa OVP v jasnej, praktickej a použiteľnej forme,
- pokrýva väčšinu národných oblastí kvality partnerských krajín a uľahčuje tak použitie na Európskej úrovni,
- slúži ako nástroj, ktorý umožňuje „čítať“ rôzne národné rámce kvality, a tak zlepšuje transparentnosť a porovnateľnosť v Európe.

VII.2 Vzťah medzi európskymi oblastami kvality pre poskytovateľa OVP a inštitucionálnymi / národnými rámcami

Súbor oblastí kvality (vrátane kritérií a ukazovateľov, viď nižšie) nesmie v žiadnom prípade nahrádzať národné rámce. Namiesto toho má podporovať európsku spoluprácu pri hodnotení na úrovni poskytovateľa OVP; rámec so spoločnými oblastami kvality je možné použiť pre uľahčenie medzinárodných hodnotení a/alebo môže slúžiť pre komparáciu pri hodnoteniach uskutočňovaných v národnom kontexte.

Podľa národných požiadaviek / požiadaviek danej inštitúcie je možné do tohto rámca samozrejme doplniť špeciálne národné prvky kvality alebo prvky kvality danej inštitúcie. Pri čisto národnom využití európskeho vzájomného hodnotenia sa môžu namiesto nižšie popísaných oblastí kvality použiť národné rámce.

VII.3 Štrnásť európskych oblastí kvality pre inštitúcie OVP

Odporúčaných je týchto 14 oblastí kvality:

Oblasť kvality 1: **Kurikulum**

Oblasť kvality 2: **Učenie a vyučovanie**

Oblasť kvality 3: **Hodnotenia**

Oblasť kvality 4: **Výsledky učenia**

Oblasť kvality 5: **Sociálne prostredie a dostupnosť**

Oblasť kvality 6: **Riadenie a administratíva**

Oblasť kvality 7: **Ciele a hodnoty inštitúcie, strategické plánovanie**

Oblasť kvality 8: **Infraštruktúra a finančné zdroje**

Oblasť kvality 9: **Štruktúra, nábor a rozvoj pracovníkov**

Oblasť kvality 10: **Pracovné podmienky pracovníkov**

Oblasť kvality 11: **Externé a medzinárodné vzťahy**

Oblasť kvality 12: **Spoločenské zapojenie a interakcie**

Oblasť kvality 13: **Uplatňovanie rodového hľadiska**

Oblasť kvality 14: **Riadenie kvality a evaluácie**

VII.3.1 Kľúčové a voliteľné oblasti kvality

Medzi uvedenými oblasťami kvality sú štyri oblasti kvality, ktoré sa vzťahujú priamo ku hlavnej činnosti inštitúcií OVP - procesom učenia a vyučovania. Nazývajú sa preto „kľúčové oblasti kvality“. Pretože tieto 4 oblasti kvality zvyčajne spadajú do rozhodovacej právomoci na úrovni inštitúcie, budú môcť poskytovatelia OVP všade v Európe reagovať na výsledky externého hodnotenia v týchto oblastiach. Pre zdôraznenie ich významu majú tieto oblasti kvality postavenie prvých štyroch oblastí v rámci, ktorý je navrhovaný pre kvalitu na úrovni poskytovateľa OVP.

Odporúča sa, aby vzájomné hodnotenie vždy zahŕňalo najmenej jednu zo štyroch kľúčových oblastí kvality.

Štyri kľúčové oblasti sú:

Oblasť kvality 1: **Kurikulum**

Oblasť kvality 2: **Učenie a vyučovanie**

Oblasť kvality 3: **Hodnotenie**

Oblasť kvality 4: **Výsledky učenia**

Ostávajúcich 10 oblastí kvality – voliteľné oblasti kvality – podporuje procesy kľúčových oblastí. Môžu byť zvolené dodatočne podľa záujmu a potreby inštitúcie OVP.

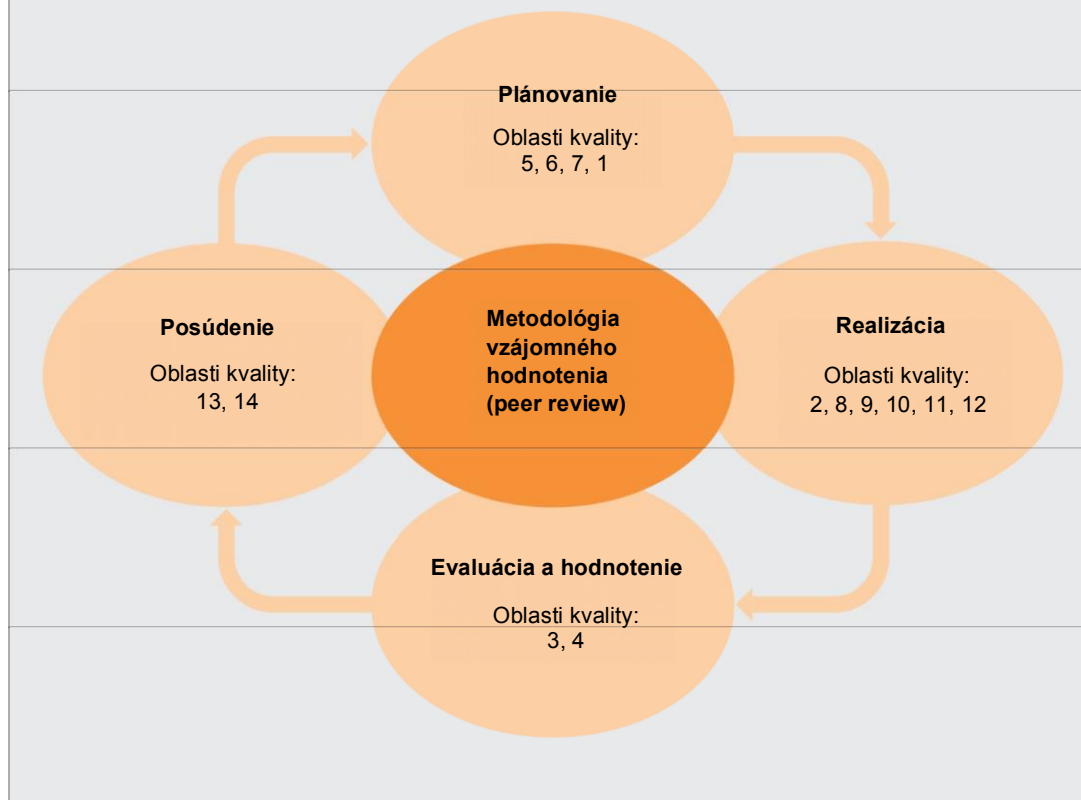
V rámci projektu „Peer review in initial VET“ bolo Európske osvedčenie o vzájomnom hodnotení vydané poskytovateľovi OVP / inštitúcii len vtedy, ak boli úspešne posúdené a zhodnotené minimálne dve oblasti kvality a jedna z týchto oblastí bola kľúčovou oblasťou kvality. V osvedčení sú uvedené všetky oblasti kvality, ktorými sa hodnotenie zaoberalo, a špecifické hodnotiace otázky poskytovateľa OVP.

VII.4 Oblasti kvality a model zabezpečovania kvality podľa Spoločného rámca zabezpečovania kvality

Ako sme uviedli v úvode tejto príručky, Európske vzájomné hodnotenie je založené na modeli zabezpečovania kvality Spoločného rámca pre zabezpečovanie kvality (Common Quality Assurance Framework – CQAF). Vzájomné hodnotenie kvality sa odporúča ako nová metodológia pre externé hodnotenie na úrovni poskytovateľa OVP.

Aký je vzťah oblastí kvality k modelu zabezpečovania kvality CQAF?

1) Samotné oblasti kvality je možné priamo priradiť k jednému z prvkov modelu, napr. plánovanie, realizácia, hodnotenia a preskúmavanie - review. Týmto spôsobom sa oblasti kvality vzťahujú k logickému rámcu trvalého zlepšovania.

Graf 8: Oblasti kvality v rámci modelu zabezpečovania kvality CQAF

2) Naviac, v rámci Európskeho vzájomného hodnotenia sa pri hodnotení oblastí kvality integrálnym a systematickým spôsobom vezmú do úvahy všetky prvky cyklu kvality. Plánovanie, realizácia, hodnotenie, posúdenie výsledkov a postupy vedúce k zmene musia byť súčasťou sebahodnotenia aj pri realizácii hodnotenia. Tým bude zabezpečená kontinuálna a obsiahla stratégia kvality a systematické spojenie medzi hodnotením a zlepšením. Pretože vzájomné hodnotenie má napomáhať stálemu zvyšovaniu kvality, kladie sa zvláštny dôraz na postup posúdenia výsledkov (pozn. prekl. - 4. fáza cyklu kvality).

VII.5 Ako sú definované oblasti kvality

VII.5.1 Kritériá

Každá oblasť kvality je definovaná celou radou kritérií. Tieto kritériá určujú kľúčové aspekty kvality v príslušnej oblasti. Kritériá preto predstavujú hlavné zásady pre zabezpečovanie kvality a zlepšovanie kvality v danej oblasti.

V rámci Európskeho vzájomného hodnotenia by mali byť hodnotené najmenej dve kritériá na každú oblasť kvality. Zoznam kritérií však nie je vyčerpávajúci, čo znamená, že podľa individuálnych potrieb môžu byť dopĺňané ďalšie kritériá. Sebahodnotenie a sebahodnotiaca správa sa musia zaoberať všetkými kritériami.

VII.5.2 Príklady indikátorov

Pre kritériá sú ďalej špecifikované indikátory slúžiace k overeniu kritérií. Slúžia iba ako návrhy a nie sú záväzné. To znamená, že sa môžu v prípade potreby nahrádzať alebo dopĺňať inými indikátormi.

Niektoré z indikátorov sú založené na kvantitatívnych údajoch, ktoré môžu byť merané a štatisticky počítané (napr. miera predčasného ukončenia dochádzky). Niektoré z nich uvedie poskytovateľ OVP/inštitúcia v sebahodnotiacej správe. Väčšina indikátorov uvádza „mäkké“ náznaky existencie určitých podmienok alebo trendov. „Mäkké“ indikátory uvedené v tejto príručke sú formulované presným spôsobom a predpisujú požiadavky pre plnenie jednotlivého indikátoru.

VII.5.3 Zdroje dôkazov

Táto kategória je považovaná za podporu pre inštitúciu OVP, ako aj pre hodnotiteľov. Zdroje dôkazov naznačujú príklady a návrhy, kde a ako môžu byť špecifické požiadavky na ukazovatele pridelené a zdokumentované.

 Zoznam Európskych oblastí kvality s kritériami, indikátormi a zdrojmi dôkazov je súčasťou dokumentu Nástroje

VIII Hodnotitelia

VIII.1 Kto je hodnotiteľ?

Hodnotiteľ v rámci vzájomného hodnotenia je osoba, ktorá

- je v rovnakom alebo v rovnoprávnom postavení s osobou (osobami), ktorých výkon sa hodnotí,
- pracuje v podobnom prostredí (a / alebo v podobnej inštitúcii),
- je externá (tj. z inej inštitúcie) a nezávislá (nemá žiadne osobné inštitucionálne záujmy na postupe hodnotenia),
- má špecifické odborné skúsenosti a znalosti v danom odbore (má rovnaké hodnoty, odborné kompetencie a postoje, jazyk atď.),
- môže teda priniesť určitý stupeň relevantných znalostí o predmete hodnotenia a kombinovať ich s externým pohľadom osoby prichádzajúcej z inej organizácie.

Hodnotitelia sa niekedy nazývajú aj „kritickí priatelia“.

VIII.2 Hlavné úlohy hodnotiteľov

Hlavnou úlohou hodnotiteľov je pochopiť situáciu hodnoteného poskytovateľa OVP/inštitúcie a poskytnúť kritickú spätnú väzbu. Odporúčanie a riešenie problémov sa má poskytovať len vtedy, ak o ne požiada poskytovateľ OVP.

VIII.3 Zloženie tímu hodnotiteľov

Vzájomné hodnotenie budú uskutočňovať tímy štyroch hodnotiteľov. Odporúča sa, aby celkový počet členov tímu bol párny, pretože majú byť vytvorené dvojice hodnotiteľov, ktoré budú viesť rozhovory s rôznymi zástupcami zainteresovaných osôb. (Pokiaľ sa zapoja väčšie tímy hodnotiteľov, ich počet by nemal prekročiť 8.)

Zloženie tímov hodnotiteľov závisí na predmete hodnotenia, pretože, musia mať rozsiahle znalosti a skúsenosti z hodnotených oblastí kvality. Je však dôležité poznamenať, že požadované znalosti a skúsenosti musí mať tím ako celok a nie jednotlivý člen tímu. Hodnotiteľský tím pre vzájomné hodnotenie musia tvoriť odborníci s nasledujúcim odborným pozadím:

- Aspoň polovicu hodnotiteľov by mali tvoriť „skutoční“ hodnotitelia (peers), t. j. kolegovia z iných inštitúcií OVP: učitelia, poradcovia, manažéri, experti pre oblasť kvality. Títo odborníci v oblasti OVP by mali mať nasledujúce kompetencie: 1) v

oblasti, ktorými sa bude zaoberať hodnotenie (review), 2) v procesoch vyučovania a učenia (najmenej 5 rokov praxe), a 3) v oblasti zabezpečovania kvality a postupov rozvoja kvality (t.j. prístupy k riadeniu kvality, metódy evaluácie atď.). Odporúča sa, aby dvaja z hodnotiteľov pracovali ako učitelia.

- Do tímu môže byť zaradený zástupca zainteresovaných subjektov. Tento hodnotiteľ môže napríklad pochádzať od externých spolupracujúcich partnerov, napríklad z inštitúcií na iných úrovniach vzdelávania (napr. 2. stupeň ZŠ, univerzita, SOŠ), z príbuznej oblasti podnikania (zástupcovia firiem) alebo z iných relevantných zainteresovaných subjektov (odborníci na pracovný trh, sociálni partneri, rodičia atď.).
- Odporúča sa, aby jeden člen tímu hodnotiteľov bol schopný prevziať úlohu odborníka na evaluáciu s odbornými znalosťami v oblasti evaluácie, moderovania a komunikácie. Tento člen tímu môže pochádzať z iného inštitucionálneho prostredia ako z oblasti OVP (napr. evaluácia, výskum, poradenstvo atď.). Táto osoba by však mala mať tiež dostatok skúseností v oblasti OVP, pretože bude plniť zároveň funkciu „normálneho“ hodnotiteľa, ako aj odborníka na evaluáciu. Tento odborník na evaluáciu nemusí pochádzať z oblasti mimo OVP; úlohu odborníka na evaluáciu môže prevziať tiež hodnotiteľ od iného poskytovateľa OVP, ktorý má požadovanú kvalifikáciu a odborné vedomosti a skúsenosti.

VIII.4 Funkcie v rámci tímu hodnotiteľov

V rámci tímu hodnotiteľov je potrebné obsadiť nasledujúce funkcie:

- hodnotitelia,
- koordinátor hodnotiteľov,
- odborník na evaluáciu,
- odborník pre oblasť rodovej rovnosti,
- medzinárodný hodnotiteľ (pokiaľ je možné takúto funkciu uplatniť).

VIII.4.1 Hodnotitelia

Hodnotitelia analyzujú sebahodnotiacu správu, pripravujú návrh plánu evaluácie (s kým budú rozhovory vedené, pokyny pre rozhovory) a uskutočňujú hodnotenie (napr. zber informácií, vedenie rozhovorov, analýza poznatkov, poskytovanie spätnej väzby atď.).

VIII.4.2 Koordinátor hodnotiteľov¹¹

Okrem úloh, ktoré vykonáva hodnotiteľ, je koordinátor aj vedúcim tímu. Je hlavnou kontaktnou osobou pre poskytovateľa OVP, koordinuje a plánuje činnosti hodnotiteľov a zaoberá sa moderovaním postupu hodnotenia a plánovaním času. Zodpovedá tiež za spracovanie správy.

Koordinátor hodnotiteľov má hlavnú úlohu. Musí mať vysokú úroveň kompetencií pre evaluáciu, vedenie tímu, komunikáciu, moderovanie, plánovanie, a preto je potrebné dôkladne zvoliť vhodnú osobu pre túto funkciu.

VIII.4.3 Odborník na evaluáciu

V tíme hodnotiteľov by mala byť obsadená funkcia odborníka na evaluáciu, aby bolo zabezpečené, že aspoň jedna osoba bude mať rozsiahle znalosti a skúsenosti s evaluáciou, moderovaním a komunikáciou. Túto funkciu môže prevziať koordinátor hodnotiteľov alebo niektorý z ostatných hodnotiteľov v tíme.

Pokiaľ nemá tím hodnotiteľov veľké skúsenosti s hodnotením, vedie tento odborník tím hodnotiteľov a podporuje koordinátora pri plnení jeho úloh. V takomto prípade môže odborník

¹¹ Koordinátora môže menovať buď samotná inštitúcia OVP alebo koordinačný orgán organizujúci vzájomné hodnotenie.

na evaluáciu zodpovedať za moderovanie interného stretnutia tímu, kde sa budú prerokovávať poznatky jednotlivých dvojíc hodnotiteľov, a kde bude pripravovaná spätná väzba pre vyučujúcich, ostatných pracovníkov a manažment. Naviac môže odborník na evaluáciu moderovať záverečné stretnutie. Môže tiež pomáhať koordinátorovi pri písaní hodnotiacej správy. Odborník na evaluáciu bude pokiaľ možno podporovať hodnotiteľov špeciálnymi odbornými znalosťami a skúsenosťami v prípravnej fáze tým, že im bude pomáhať spracovávať napríklad pokyny k rozhovorom.

VIII.4.4 Odborník pre oblasť rodovej rovnosti (gender mainstream)

Odporúča sa, aby do tímu hodnotiteľov bol prizvaný jeden člen so špeciálnymi odbornými znalosťami a skúsenosťami v oblasti rodovej rovnosti. Tento odborník zabezpečuje riadne zohľadnenie rodových aspektov v celom postupe, t.j. od plánovania hodnotiacej návštevy cez zhromažďovanie údajov a hodnotenia až po spätnú väzbu a vypracovanie správy.

VIII.4.5 Medzinárodný hodnotiteľ

Uplatnenie funkcie medzinárodného hodnotiteľa nie je povinné. Pri medzinárodnom vzájomnom hodnotení sa však vytvorenie tejto funkcie požaduje.

Prizvanie člena tímu hodnotiteľov z inej krajiny môže na jednej strane byť veľmi obohacujúcou skúsenosťou pre všetkých zúčastnených – pre osobu, ktorá funkciu medzinárodného hodnotiteľa prevezme, poskytovateľa OVP aj ostatných členov tímu. Stretnutie s odlišnými systémami a postupmi môže zlepšiť vzájomné učenie a prenos inovácií. Naviac, nezávislosť a zrejmy odstup medzinárodného hodnotiteľa často podporuje otvorenosť a kritické myslenie.

Na druhej strane vyžaduje uplatnenie tejto funkcie starostlivú prípravu a vytvorenie podmienok na strane poskytovateľa OVP a hodnotiteľov. Zainteresované strany si predovšetkým musia byť vedomé ďalších nárokov: najmä je potrebné dôkladne zvážiť jazykovú otázku a rozdielnosť systému OVP a aj kultúrne rozdiely. Funkcia medzinárodného hodnotiteľa tiež zvyčajne vyžaduje zabezpečovanie ďalších finančných prostriedkov, napríklad na cestovné alebo na preklady a tlmočenie.

Tabuľka 3: Zloženie tímu hodnotiteľov: funkcie, odborné skúsenosti a kompetencie

Počet hodnotiteľov (Spolu: 4)	Odborné skúsenosti	Požadované kompetencie
2 „skutoční“ hodnotitelia (minimálne)*	Odborníci od iných poskytovateľov OVP (učitelia, poradcovia, manažéri, odborníci na kvalitu atď.)	• Znalosti hodnotených oblastí kvality • Skúsenosti s procesmi vyučovania a učenia • Skúsenosti s postupmi riadenia a rozvojom kvality
1 hodnotiteľ zainteresovaná osoba**	Zástupca z iných skupín zainteresovaných osôb (inej úrovne vzdelávania, spoločnosti, sociálni partneri atď.)	• Znalosti hodnotených oblastí kvality • Skúsenosti s postupmi riadenia a rozvojom kvality
1 odborník na evaluáciu*	Profesionálny evaluátor / hodnotiteľ kvality (napr. z nejakého výskumného ústavu / univerzity, nezávislého kontrolného / akreditačného orgánu, rovnako z inštitúcie poskytujúcej OVP)	• Skúsenosti s hodnotením, moderovaním a komunikáciou • Znalosť systému OVP

1 odborník na oblasť rodovej rovnosti**	ktorýkoľvek z vyššie uvedených	naviac: Odborné znalosti a skúsenosti z oblasti rodovej rovnosti
1 medzinárodný hodnotiteľ (voliteľné)***	ktorýkoľvek z vyššie uvedených, zvyčajne odborník pre oblasti OVP	Znalosť hodnotených oblastí kvality Skúsenosti s procesmi vyučovania a učenia Skúsenosti s postupmi riadenia a rozvojom kvality

* požaduje sa pri Európskom vzájomnom hodnotení

** odporúča sa pri Európskom vzájomnom hodnotení

*** požaduje sa pri medzinárodnom Európskom vzájomnom hodnotení

VIII.5 Požadované kompetencie a odbornosti hodnotiteľov

Tímy hodnotiteľov ako celok musia mať nasledujúce odborné znalosti a skúsenosti:

- z oblasti vyučovania a učenia,
- z oblasti zabezpečovania a rozvoja kvality,
- z hodnotených oblastí kvality.

Naviac musí mať jeden z hodnotiteľov odborné znalosti a skúsenosti v oblasti rodovej rovnosti a jeden kompetenciu plniť úlohu odborníka na evaluáciu. Pretože je postup vzájomného hodnotenia uvedený v tejto príručke navrhnutý ako medzinárodný nástroj, odporúča sa, aby bol prizvaný aspoň jeden hodnotiteľ zo zahraničia. Pri výbere medzinárodného odborníka sú nevyhnutné medzinárodné skúsenosti, interkultúrne kompetencie a jazykové zručnosti.

Ďalšími požiadavkami sú:

- odborné znalosti a skúsenosti v oblasti rodovej rovnosti,
- odborné znalosti a skúsenosti v oblasti evaluácie,
- medzinárodné skúsenosti.

VIII.6 Prihláška predkladaná hodnotiteľmi

Príručka obsahuje prihlášku pre osoby, ktoré majú záujem stať sa hodnotiteľom a majú príslušné znalosti a skúsenosti. Hodnotitelia, ktorí sa chcú zúčastniť Európskeho vzájomného hodnotenia, túto prihlášku vyplnia a predložia.

Formulár prihlášky pre hodnotiteľov je súčasťou dokumentu Nástroje.

VIII.7 Príprava a školenie hodnotiteľov

Hodnotitelia sú povinní analyzovať sebahodnotiacu správu inštitúcie OVP a zúčastniť sa prípravy hodnotiacej návštevy tým, že sa zúčastnia na stretnutí s poskytovateľom OVP a ostatnými hodnotiteľmi, spracovania programu pre hodnotiacu návštevu a formulovania hodnotiacich otázok.

Pred hodnotením musia hodnotitelia absolvovať program školenia a prípravy, ktorý ich pripraví na prácu externých hodnotiteľov. Program školenia a prípravy by mal predstaviť metódy hodnotenia, podrobne vysvetliť rôzne fázy hodnotenia a vysvetliť funkciu a úlohy hodnotiteľov. Okrem toho môže byť v prípade potreby poskytnuté školenie v oblasti rozboru

kvantitatívnych a kvalitatívnych údajov a metód hodnotenia kvality (napr. rozhovory a hospitácie). Program školenia a prípravy by mal zahŕňať tiež sociálne zručnosti, komunikáciu a moderovanie.

Ak je možné prezenčné školenie a príprava, môže sa školenie pre hodnotiteľov použiť tiež ako podpora pri príprave na hodnotiacu návštevu, t.j. k poskytovaniu podpory pre analýzu sebahodnotiacich správ a / alebo poradenstvo pri príprave hodnotenia a programu hodnotiacej návštevy (napr. aké metódy sa majú použiť pre ktoré témy, kto sa zúčastní rozhovorov / hospitácií, ako budú pripravené otázky pre pokyny k rozhovorom alebo scenáre s kritériami k hospitáciám atď.).

Vzájomné hodnotenie v praxi: školenie a príprava hodnotiteľov

V projekte „Peer review in initial VET“ zabralo školenie a príprava hodnotiteľov zvyčajne 1,5-2 dni a zahŕňalo dve navzájom dopĺňajúce sa akcie:

- online prípravný program pre hodnotiteľov (1 deň), ktorý bol prístupný na adrese: <http://www.peer-review-education.net>,
- prezenčný pracovný seminár pre hodnotiteľov (0,5-1 deň), ktorý bol určený aj na prípravu hodnotiacej návštevy a zvyčajne sa konal v deň, ktorý predchádzal hodnotiacej návšteve (nižšie náklady na cestovné; vid' tiež stretnutie tímu hodnotiteľov pred návštevou). Tieto stretnutia poskytnú členom tímu hodnotiteľov príležitosť k stmelovaniu kolektívu (teambuilding).

VIII.8 Vzťah s organizátorom vzájomného hodnotenia

Hlavnou kontaktnou osobou tímu hodnotiteľov v priebehu celého procesu je organizátor hodnotenia. Na požiadanie musí organizátor umožniť prístup k ďalšej dokumentácii a zodpovedá za organizačnú prípravu a uskutočnenie hodnotenia (pozvanie osôb, s ktorými má byť vedený rozhovor, rezervácia miestností a ďalších potrebných zariadení, logistika pri hodnoteniach, atď.). Hlavnou funkciou organizátora je teda zabezpečiť, aby komunikačné kanály medzi poskytovateľom OVP / inštitúciou a tímom hodnotiteľov (hlavne v osobe koordinátora) účinne fungovali. Organizátor nie je členom tímu hodnotiteľov a nebude hodnotiť skúmané témy. Nemal by byť prítomný pri rozhovoroch alebo pri interných diskusiách v rámci tímu hodnotiteľov.

IX Literatúra a zdroje

IX.1 Literatúra

- Allulli, Giorgio (2000): Le misure della qualità, Roma, SEAM.
- Allulli, Giorgio; Grando, Tiziana (2004): Il progetto di Autovalutazione di Istituto 2001-2004, Provincia autonoma di Trento, Assessorato all'Istruzione e alle Politiche giovanili, Comitato Provinciale di Valutazione del Sistema Scolastico e Formativo (ed.), Trento.
- Basel, Sven (2004): Peer-Evaluation in beruflichen Schulen als Beitrag zur schulischen Qualitätsentwicklung. In: berufsbildung Heft 90 (2004), 43–45.
- European Commission (1999): Evaluating quality in school education. A European pilot project. Final Report, Report prepared by John MacBeath, Denis Meuret, Michael Schratz, Lars Bo Akobsen.
- European Commission (2001): European Report on the Quality of School Education. Sixteen Quality Indicators, Report based on the work of the Working Committee on Quality Indicators.
- Faurschou, Kim (2002): Quality management approaches for vocational education and training. European Forum on Quality in VET, The Technical Group.
- Faurschou, Kim (2003): Quality Standards and Norms in European VET, Technical Working Group on Quality in VET.
- Gerriets, Elke; Giebenhain, Dagmar; Basel, Sven; Möller, Karl-Heinz (2004): Modellversuch einer, 1. Zwischenbericht „Evaluation im Verbund als Beitrag zur Qualitätsentwicklung beruflicher Schulen in regionalen Bildungsnetzwerken“, Modellversuch des Hessischen Landesinstituts für Pädagogik, Wiesbaden.
- Gutknecht-Gmeiner, Maria (2006): Externe Evaluierung durch Peer review. Vergleichende Analyse gängiger Verfahren, Neudefinition von Peer review sowie Einsatzmöglichkeiten für Qualitätssicherung und Qualitätsentwicklung in der beruflichen Erstausbildung. Doctoral Thesis, University of Klagenfurt.
- Gutknecht-Gmeiner, Maria (2006): Peer-Review in der beruflichen Erstausbildung in Europa. In: Basel, S., Giebenhain, D. und Rützel, J. (Hg.): Peer-Evaluation an beruflichen Schulen - Impuls für dauerhafte Schulentwicklung durch Öffnung nach Außen, Paderborn, 117-139.
- Handbook for academic review (2000): published by the Quality Assurance Agency for Higher Education, Gloucester.
- Handbook for academic review: England, 2004, for review of directly funded higher education in further education colleges (2004): published by the Quality Assurance Agency for Higher Education (www.qaa.ac.uk, 2.11.2004).
- HM Inspectorate of Education (2002): How good is our school? Self-evaluation using quality indicators, Scotland.
- Joint Committee on Standards for Educational Evaluation (1994): The programme evaluation standards. How to assess evaluations of educational programs, Thousand Oaks, Sage.
- Keller, Hans (1999): Chancen, Möglichkeiten und Grenzen eines Peer reviews, ms., Bülach.
- Kozar, Gerhard (1999): Hochschul-Evaluierung - Aspekte der Qualitätssicherung im tertiären Bildungsbereich [= Schriftenreihe des Fachhochschulrats, Band 3], Vienna.
- Peer Assistance and Peer review. An AFT/NEA Handbook (1998), prepared for „Shaping the Profession that shapes the future“. An AFT/NEA Conference on Teacher Quality, Washington D.C. (www.aft.org/pubs-reports/downloads/teachers/parhndbk.pdf, 24.2.2005).
- Provincia Autonoma di Trento, Assessorato all'Istruzione e alle Politiche giovanili (2005): Strumenti per l'autovalutazione d'istituto, Trento.
- Ravnmark, Lise-Lotte (2003): A European Guide on Self-assessment for VET-providers, Technical Working Group on Quality in VET.
- Regulation of the FH Council on the Evaluation in the Austrian FH Sector 5/2004 (Evaluation Regulation 5/2004; EvalVO) (http://www.fhr.ac.at/fhr_inhalt_en/00_documents/evaluation_regulation.pdf, 15.1.2005).
- Leo-Rhynie, Elsa (1999): Gender mainstreaming in Education: A reference manual for governments and other stakeholders, London.
- Seyfried, Erwin (2003): A limited set of coherent quality indicators proposed by the Technical Working Group on Quality.
- Stamm, Margrit; Büeler, Xaver (1999), Peer review an sechs Bernischen Schulen, Aarau.
- Strahm, Peter (2004b): Manual Peer review IPS 2004, ms., Bern.
- Technical Working Group 'Quality in VET' (2004): Fundamentals of a 'Common Quality Assurance Framework' (CQAF) for VET in Europe. European Commission, Directorate-General for Education and Culture, Vocational training: Development of vocational training policy.

The Standing International Conference of Central and General Inspectorates of Education (SICI) (2003): Effective school self-evaluation (<http://sici.org.uk/ESSE/index.htm>, 31.3.2007).

Thune, Christian; Holm, Tine; Sørup, Rikke; Biering-Sørensen, Mads (2003): Quality procedures in European Higher Education. An ENQA survey, [=ENQA Occasional Papers 5], Danish Evaluation Institute, European Network for Quality Assurance in Higher Education, Helsinki.

IX.2 Internetové stránky

IX.2.1 Vzájomné hodnotenie (peer review) a otázky kvality www.peer-review-education.net

www.aahe.org/teaching/Peer_Review.htm, 24.2.2005 www.qaa.ac.uk, 2.11.2004 www.engq.net, 5.11.2004 www.inqaah.nl, 5.11.2004 www.provost.wisc.edu/archives/ccae/MOO/index.html, 10.12.2004 www.heideschule.de/Peer_review.htm, 31.1.2005 s1.teamlearn.de/b-1-eiver, 17.2.2005 www.qibb.at, 31.3.2007 www.provincia.tn.it/istruzione/valutaz, 31.10.2005

IX.2.2 Rodová rovnosť

europa.eu.int/eur-lex/lex/en/treaties/dat/12002E/pdf/12002E_EN.pdf (esp. Articles 2 and 3), 07.04.2005 europa.eu.int/comm/employment_social/equ_opp/treaty_en.html, 07.04.2005 europa.eu.int/comm/dgs/education_culture/ega/index_en.html, 07.04.2005 www.coe.int/T/E/Human_Rights/Equality/02_Gender_mainstreaming/001_Factsheet.asp, 07.04.2005

IX.3 Správy z projektu „Peer review in initial VET”

IX.3.1 Projektové správy

Gutknecht-Gmeiner, Maria (2005): Peer review in Education: Part I: International Research and Analysis, Part II: Recommendations for the development of the European Peer review Manual, Vienna.

Gutknecht-Gmeiner, Maria; Neubauer, Barbara (2005): Gender mainstreaming in the LdV Project Peer review in initial VET. Tentative proposal for the implementation of gender mainstreaming in the European Peer review Manual, based on the paper by Claudia Schneider „Grundlagen der geschlechtssensiblen Qualitätssicherung und – entwicklung in der beruflichen Erstausbildung. Geschlechtergerechte Entwicklung des Peer review Manuals” and discussions with Jutta Zemanek (HTL Spengergasse) and Viktoria Kriehebauer (College for Tourism Vienna 21), Vienna, April 2005.

Schneider, Claudia (2005): Grundlagen der geschlechtssensiblen Qualitätssicherung und entwicklung in der beruflichen Erstausbildung. Geschlechtergerechte Entwicklung des Peer review Manuals, Vienna.

Lassnigg, Lorenz; Stöger, Eduard (2005): Transnational Synopsis Report, Vienna.

IX.3.2 Národné správy

Stöger, Eduard; Lassnigg, Lorenz (2005): National Report Austria.

Kristensen, Ole Bech (2005): National Report Denmark.

Koski, Leena; Koski, Emilia (2005): National Report Finland.

Jakab, Tamás (2005): National Report Hungary.

Allulli, Giorgio; Tramontano, Ismene (2005): National Report Italy, with contributions from Lucio Reghellin (CNOS-FAP), Vittoria Gallina (INVALSI), Alessia Mattei (INVALSI), Luisa Palomba (Ministero del Lavoro), Maria Vittoria Marini Bettolo (Ministero dell'Istruzione dell'Università e della Ricerca), Antonio Pileggi (MIUR).

De Ridder, Willem (2005): National Report Netherlands.

Gomes da Costa, Rui (2005): National Report Portugal.

Balica, Magda; Fartusnic, Ciprian (2005): National Report Romania.

Strahm, Elisabeth and Peter (2005): National Report Switzerland.

Hollstein, Rick (2005): National Report United Kingdom.

X Slovník pojmov

Dvojice hodnotiteľov

Odporúča sa, aby pri všetkých aktivitách, ktoré sa týkajú zhromažďovania údajov, boli prítomní vždy dvaja hodnotitelia. To je dôležitá podmienka akéhokoľvek spravodlivého a nestranného procesu, čím sa môže značne znížiť pravdepodobnosť subjektívnych a svojvoľných názorov (zásada dvojitej kontroly). Dve osoby budú tiež schopné zapamätať si viac ako jedna. V praxi to znamená, že sa hodnotiteľský tím delí na dvojice hodnotiteľov a vykonáva rôzne činnosti zároveň, takže je celý postup efektívnejší.

Formatívne hodnotenie alebo evaluácia

Formatívne (výchovné) hodnotenia sú priebežné hodnotenia, ktoré slúžia na zlepšenie subjektu, napríklad v oblasti kvality, celej organizácie, programu, projektu, produktu, politiky alebo osoby. V prípade Európskeho vzájomného hodnotenia sa uskutočňuje formatívne hodnotenie určitých oblastí alebo častí poskytovateľov OVP/inštitúcií.

Hlavným cieľom formatívneho hodnotenia je podpora ďalšieho zlepšovania a udržateľného rozvoja (zatiaľ čo súhrnné hodnotenie je zamerané na zabezpečovanie a riadenie kvality). Môže sa používať pri výmene a zdieľaní informácií a poskytovaní spätnej väzby pracovníkom, študentom, účastníkom a iným zainteresovaným osobám. V Európskom vzájomnom hodnotení sú výsledky formatívnej kontroly určené primárne posudzovanej inštitúcii a využívajú sa interne k rozvoju kvality.

Koordináčny orgán pre vzájomné hodnotenie

Ak je k dispozícii vhodná štruktúra a dostatočné finančné prostriedky, môže koordináciu siete vzájomného hodnotenia prevziať organizácia s príslušnou kvalifikáciou - koordináčny orgán. Ustanovenie takéhoto orgánu sa odporúča k riadeniu zložitých (medzinárodných) sietí vzájomného hodnotenia.

Koordináčny orgán môže koordinovať a organizovať vzájomné hodnotenie. Môže sa jednať ako o koordináčnu jednotku vytvorenú sieťou poskytovateľov OVP, pracovníkov (verejne financovaného) pilotného projektu o vzájomnom hodnotení alebo o (viac alebo menej) nezávislú agentúru pre oblasť vzájomného hodnotenia, vytvorenú správnym orgánom v školstve.

Stupeň vplyvu a oblasť úloh koordináčneho orgánu sa môžu líšiť v závislosti na jeho funkcii a usporiadaní: môže spracovávať žiadosti od hodnotiteľov, vyberať hodnotiteľov podľa vopred stanoveného profilu, spájať poskytovateľa OVP s vhodnými hodnotiteľmi, spracovávať harmonogramy návštev, zhromažďovať a odovzdávať informácie, organizovať školenie hodnotiteľov a po celú dobu poskytovať konzultácie poskytovateľom OVP.

Kritickí priatelia

Synonymum slova hodnotitelia vo vzájomnom hodnotení (peers)¹².

Kvalita odborného vzdelávania a prípravy

„Kvalita“ je všeobecný pojem, závislý na kontexte. Môže sa porovnávať s plnením cieľov. Inými slovami kvalita je pociťovaná skutočnosť meraná na základe očakávania (cieľov). Pre Európske vzájomné hodnotenie boli stanovené oblasti kvality, ktoré naznačujú, čo znamená kvalita v odbornom vzdelávaní a príprave.

Manažment poskytovateľa OVP

Osoba (osoby) zodpovedné za riadenie inštitúcie: môže to byť riaditeľ, zástupca riaditeľa atď. a vedúci oddelení a iní vedúci pracovníci (t.j. finančný manažér, manažér kvality atď.).

Hodnotitelia

Hodnotitelia sú v zmysle metodológie vzájomného hodnotenia väčšinou kolegovia z iných inštitúcií OVP (učitelia, manažéri, poradcovia, iní pracovníci). Sú to externisti, pracujú však v podobnom prostredí a majú špecifické odborné skúsenosti a znalosti o hodnotenom subjekte. Sú nezávislí a rovnocenní s osobami, ktorých výkon posudzujú. Hodnotitelia sa v tomto kontexte nazývajú tiež kritickí priatelia.

¹² Peer v anglickom jazyku znamená kolega, rovesník (pozn. prekladateľa).

Peer review – Vzájomné hodnotenie

Peer review alebo vzájomné hodnotenie je forma externej evaluácie s cieľom podporovať posudzovanú vzdelávaciu inštitúciu pri jej snahách o zabezpečovanie a rozvoj kvality.

Externá skupina odborníkov – hodnotiteľov (peers) je vyzvaná, aby hodnotila kvalitu rôznych oblastí inštitúcie, napríklad kvalitu poskytovania vzdelávania a prípravy jednotlivých oddelení alebo celej organizácie. V priebehu evaluácie hodnotitelia navštívia posudzovanú inštitúciu.

V príručke používame obidva termíny ako synonymá (pozn. prekl.)

Poskytovateľ OVP / inštitúcia OVP

V príručke sa termín poskytovateľ OVP / inštitúcia OVP používa pre inštitúcie, ktoré sú zodpovedné za zabezpečovanie a rozvoj kvality na úrovni školy, ale tiež na úrovni inštitúcie udržiavajúce odborné vedomosti, ak takáto inštitúcia koordinuje zabezpečovanie a rozvoj kvality. Na rôznych miestach príručky sa termíny poskytovateľ OVP a inštitúcia OVP používajú ako synonymá.

Validácia na základe komunikácie

Validácia na základe komunikácie sa používa v kvalitatívnom výskume v sociológii pre zlepšenie validity výsledkov: vyžaduje sa systematická spätná väzba od rôznych zainteresovaných subjektov ako kontrola získaných údajov a ich výkladu. Validáciu na základe komunikácie je možné v rámci postupu vzájomného hodnotenia uskutočňovať kedykoľvek podľa potreby; vo väčšine prípadov sa použije v konečných fázach návštevy, napr. krátko pred stretnutím s poskytovateľom OVP zameranom na spätnú väzbu, počas tohto stretnutia alebo po ňom.

Odborník na evaluáciu

Odborník na evaluáciu je hodnotiteľ s ďalšou znalosťou a skúsenosťou v oblasti evaluácie. Okrem činností vykonávaných hodnotiteľmi podporuje tím hodnotiteľov prípravou otázok pre rozhovory pri hodnotiacej návšteve, moderuje interné diskusné stretnutie hodnotiteľského tímu pri návšteve a tiež pri validácii na základe komunikácie pri stretnutí so zástupcami poskytovateľa OVP na konci návštevy. Odborník na evaluáciu môže tiež koučovať koordinátora alebo mu pomáhať pri spracovaní správy z hodnotiacej návštevy.

Organizátor hodnotiacej návštevy (facilitátor)

Organizátor hodnotiacej návštevy je osoba zodpovedná za organizáciu a hladký priebeh návštevy hodnotiteľov u poskytovateľa OVP/inštitúcie. Dohliada na včasný výber a pozvanie hodnotiteľov, spracovanie sebahodnotiacej správy a jej odovzdanie a na prípravu návštevy. Slúži tiež ako primárna kontaktná osoba pre hodnotiteľov v priebehu celého postupu hodnotenia.

Sebahodnotenie poskytovateľa OVP

Sebahodnotenie (vlastné hodnotenie, autoevaluácia) uskutočňujú sami poskytovatelia OVP. Je dôležité pre podporu zabezpečovania a rozvoj kvality na inštitucionálnej úrovni v celej Európe. Aby sa mohla uskutočniť hodnotiaci návšteva, musí najskôr prebehnúť sebahodnotenie. Výsledky sebahodnotenia sú dôležitým základom pre hodnotiacu návštevu. Zvyčajne sú zdokumentované v sebahodnotiacej správe.

Sebahodnotiaci správa

Sebahodnotiaci správa obsahuje zistenia zo sebahodnotenia poskytovateľa OVP pred hodnotiacou návštevou. Je to základný dokument pre vzájomné hodnotenie.

Sieť vzájomného hodnotenia

Vzájomné hodnotenia sa veľmi často uskutočňujú v sieťach poskytovateľov OVP / inštitúcií. Táto sieť môže vzniknúť za účelom realizácie vzájomného hodnotenia, alebo sa už existujúca sieť rozhodne ho uskutočňovať. Siete vzájomného hodnotenia môžu byť cenným prostriedkom výmeny dobrej praxe a spolupráce na zlepšovaní celého odborného vzdelávania a prípravy.

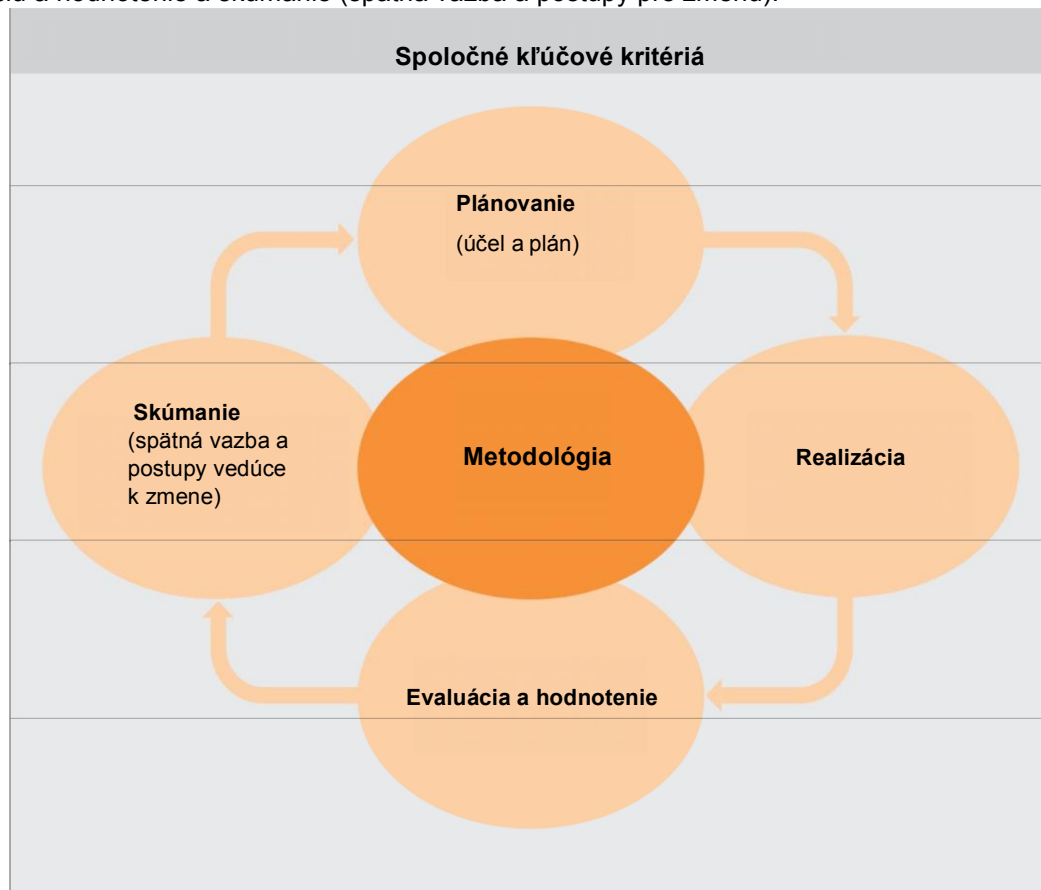
Spoločný rámec zabezpečovania kvality (CQAF)

Spoločný rámec zabezpečovania kvality (CQAF) vytvorila Odborná pracovná skupina pre kvalitu na základe poverenia Európskej komisie.

CQAF predstavuje európsky referenčný rámec pre zabezpečovanie a rozvoj kvality v oblasti OVP, spočívajúci na kľúčových zásadách najrelevantnejších existujúcich modelov zabezpečovania kvality. CQAF tvorí:

- model / vzor (4 spoločné hlavné kritériá);
- metodika pre hodnotenie a posúdenie systémov: dôraz sa kladie na sebahodnotenie kombinované s externou evaluáciou;
- systém na sledovanie: mal by byť považovaný za vhodný na národnej a regionálnej úrovni, prípadne by sa mal kombinovať s dobrovoľným vzájomným hodnotením na Európskej úrovni;
- nástroj na meranie: súbor referenčných ukazovateľov, ktoré majú uľahčiť sledovanie a hodnotenie ich vlastných systémov členskými štátmi na národnej alebo regionálnej úrovni.

Model ukazuje štyri spoločné základné kritériá pre zabezpečovanie kvality: plánovanie, realizáciu, evaluáciu a hodnotenie a skúmanie (spätná väzba a postupy pre zmenu).

Súhrnné (sumárne) hodnotenie alebo evaluácia

Cieľom súhrnného (sumárneho) hodnotenia je dospieť ku konečným záverom týkajúcim sa kvality a užitočnosti predmetu hodnotenia, ktorým môže byť napríklad oblasť kvality, celá organizácia, nejaký program, projekt, produkt, politika alebo osoba. Súhrnné hodnotenie sa zameriava na riadenie kvality a externú zodpovednosť. Často využíva informácie o množstvách a komparatívne údaje na spracovanie odporúčania o možných akciách, ako je udržanie, zväčšenie alebo zmenšenie predmetu hodnotenia. Súhrnné hodnotenie taktiež podporuje rozhodovanie správnych orgánov a zriaďovateľov.

Študenti (OVP)

Pojem „študenti“ sa používa na označenie účastníkov odborného vzdelávania a prípravy. Synonymá sú: žiaci, študenti.

Triangulácia

V humanitných vedách sa termínom triangulácia označuje prístup zahŕňajúci rôzne metódy a zdroje informácií. Použitie rôznych metód a rôznych zdrojov informácií pri zbere dát prispieva k zvýšeniu kvality hodnotenia z hľadiska objektívnosti, spoľahlivosti a validity. Zvolenie rôznych hľadísk rôznych zainteresovaných osôb pri hodnotiacej návšteve umožní hodnotiteľom získať presnejší a ucelenejší obraz.

VET (Vocational Education and Training)

Anglická skratka pre odborné vzdelávanie a prípravu (OVP).

Zainteresované osoby (v oblasti OVP)

Zainteresované osoby (v oblasti OVP) sú:

- študenti,
- pracovníci (manažéri, učitelia, poradcovia a administratívne sily),
- podniky (ako partneri v rámci spolupráce pri poskytovaní OVP, ako budúci zamestnávateľia),
- vzdelávacie inštitúcie odborného vzdelávania a prípravy (inštitúcie povinného vzdelávania) alebo prijímajúce absolventov OVP (vyššie odborné/stredné školstvo),
- rodičia,
- sociálni partneri,
- školské úrady atď.

Odporúča sa zapojenie rôznych skupín zainteresovaných osôb v celom hodnotiacom procese. Súčasťou kvalitne uskutočnenej evaluácie je zapojenie zainteresovaných osôb do hodnotenia. Význam zainteresovaných osôb pri zabezpečovaní a rozvoji kvality je opakovane zdôrazňovaný ako dôležitý aspekt európskej a národnej politiky pre oblasť OVP.

Správa zo vzájomného hodnotenia (peer review)

Správa z hodnotiacej návštevy je písomnou dokumentáciou o vzájomnom hodnotení. Spracovávajú ju hodnotitelia. Koordinátor hodnotiteľov, zvyčajne za pomoci odborníka na evaluáciu, správu napíše na základe poznámok a interných diskusií hodnotiteľov a výsledkov potvrdených na základe komunikácie. Všetci hodnotitelia prispievajú k spracovaniu správy a hodnotiteľský tím ako celok zodpovedá za obsah správy.

